Lato 1937 Nr. 5

SPRAWY WIEJSKIE

WYDAWNICTWO

POŚWIĘCONE ZAGADNIENIOM ORGANIZACYJNYM I PROGRAMOWYM MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ W POLSCE

WYDAWCA:
CENTRALNY KOMITET DO SPRAW MŁODZIEŻY WIEJSKIEJ
PRZY ZWIĄZKU IZB I ORGANIZACYJ ROLNICZYCH R. P.
WARSZAWA, ULICA KOPERNIKA 30

TREŚĆ

REDAKTOR: **PIOTR BANACZKOWSKI**

REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY: **ZYGMUNT KOBYLIŃSKI**

SPRAWY WIEJSKIE

Wydawnictwo Centralnego Komitetu
do Spraw Młodzieży Wiejskiej

LATO 1937
Nr. 5

TEODOR POŁEDNIK—Śląsk

Rola lustratora społecznego w Przysposobieniu Rolniczym *)

Powodzenie jakiejś sprawy i organizacji lub przedsiębiorstwa zależy przede wszystkim od jednostki, która tym kieruje. Zależnie od jej zdolności, dobrych chęci, a głównie poczucia odpowiedzialności będą takie czy inne wyniki. Tak np. od naczelnego wodza zależy w znacznej mierze powodzenie bitwy, od ministra — rozwój danego działu gospodarki w państwie, od dyrektora — rozwój fabryki i t. p. Wszędzie widzimy odpowiedzialną jednostkę. Tą odpowiedzialną jednostką w pracy zespołu p. r. jest przodownik, a w szerszej skali lustrator społeczny.

Dotychczas może zbyt mało docenialiśmy rolę lustratora, a jednak od lustratora społecznego w dużej mierze zależy powodzenie przysposobienia rolniczego.

Zanim przystąpimy do właściwego tematu, musimy sobie zdać sprawę z tego, kim jest lustrator społeczny.

Otóż lustrator sp. jest to światlejszy, bardziej doświadczony rolnik, najczęściej były peerowiec, względnie wychowanek szkoły rolniczej, który zgłasza się do bezinteresownego pomagania w pracy p. r. swoim sąsiadom. Zadaniem lustratora sp. jest opieka nad okolicznymi zespołami, udzielanie pomocy i wskazówek przodownikom poszczególnych zespołów i czuwanie nad postępami pracy samokształceniowej.

Jak widać z powyższego, zaczyna się w p. r. wychowywać nowy człowiek uspołeczniony, który wyrasta z koleżeńskiej gromadki, jaką jest zespół. Po skończeniu trzech stopni sprawności rolniczej wychowanek peeru oddaje zdobytą wiedzę spo-

*) Referat, wygłoszony na kursie dla lustratorów społecznych p. r. woj. śląskiego.

łeczeństwu, pomagając młodszym zespołom tak w rodzinnej wsi, jak i w sąsiednich. Chodzi o to, żeby mimo kryzysu i wynikłych z niego następstw oraz małej ilości instruktorów, jak największa ilość młodzieży wiejskiej mogła zdobyć wiedzę rolniczą i żeby jak najwięcej pracy wykonać drogą samopomocy sąsiedzkiej.

Nauka w p. r. wymaga pewnego ładu, systematyczności i sprawnej organizacji, a zespół — to jedna z najlepszych sposobności do wyrobienia społecznego. Od lustratora sp. w dużym stopniu zależy wynik prac w zespole i on jest tym podoficerem, który ma ćwiczyć rekruta w dziale oświaty rolniczej. Jaki więc wobec tego powinien być lustrator sp., aby mógł należycie swe zadania spełniać?

A więc musi on być obowiązkowy, sumienny, koleżeński i energiczny. To są najważniejsze przymioty dobrego lustratora.

Często wybiera się na lustratorów jednostki, które mają więcej czasu. Moim zdaniem jest to jeszcze mało. Bo lustrator, mając więcej czasu, nie umie go często należycie wykorzystać. U lustratora sp. powinna być rozwinięta odpowiedzialność; powinien on być obowiązkowy i wszelkie obowiązki powinien dokładnie wypełniać — czy to będzie na początku czy przy końcu pracy konkursowej. Pracować winien stale z równym natężeniem; uczestników konkursu i przodowników zachęcać, pobudzać ich do wytrwałości i zainteresowania. Musi być sumienny i wszystkich w zespołach powinien traktować jednakowo, nikogo nie wyróżniać, wymagać uczciwego prowadzenia zapisek w dzienniczkach zarówno uprawowych, jak i hodowlanych. Powinien być koleżeński i praca każdego konkursisty powinna go tak interesować, jak swoja własna. Mniej zdolnym przodownikom i uczestnikom konkursu należy wszystko pokazać, wytłumaczyć, przerobić zadania kalkulacyjne — a zawsze uprzejmie i z gotowością. Wszelkie uwagi należy zwracać stanowczo i poważnie, ale uprzejmie.

Utrzymanie harmonii i nastroju koleżeńskiego w zespołach będzie pierwszym obowiązkiem lustratora. A mimo to lustrator sp. musi być energiczny i musi wymagać od zespołu, aby poletko należycie pielęgnowano, aby dzienniczki były w porządku, aby uczęszczano systematycznie na zebrania zespołowe i brano udział w lustracjach.

Widzimy więc, jak bardzo zależą losy konkursu od lustratora społecznego. To też nie należy lekkomyślnie tego zadania na siebie przyjmować, ani też lekkomyśnie komuś go powierzać. Oczywiście, że dobór uczestników i przodowników ma duży wpływ na przebieg i wynik prac konkursowych, ale lustrator — zależnie od swych zalet — może poziom konkursu podnieść albo też obniżyć

Pierwszą czynnością lustratora sp. w jesiennym czasie będzie urządzenie pogadanek z przodownikami poszczególnych

zespołów na temat uprawy przedzimowej poletek, jako że konkurs uprawowy musi być rozpoczęty w jesieni, gdyż inaczej nie będzie miał wartości. W pracy konkursowej najwięcej błędów spotyka się przy wyborze i uprawie poletek. Książek, bruszurek, artykułów o uprawie i nawożeniu roli jest dużo i wystarczy te rzeczy przeczytać i streścić i już pogadanka gotowa. Lustrator powinien o tym pamiętać i wcześniej nad tym zagadnieniem rozumnie pomyśleć, aby potem nie było trudności i braków.

Dużo uwagi lustrator sp. musi poświęcić pracy oświatowo-samokształceniowej w zespołach w okresie jesienno-zimowym i pamiętać, że jest to okres bodaj najważniejszy, gdyż samokształcenie rolnicze daje nie tylko wiedzę ale i zadowolenie wielkie z osiągniętych własnym trudem wysiłków; uczy pracować samodzielnie, wyrabia jasny i zdrowy pogląd na wszelkie sprawy i umiejętność wydawania o nich sądu własnego; rozbudza i utwierdza wreszcie zamiłowanie do p. r., pozwalając nieraz osiągnąć wspaniałe wyniki w obranym kierunku. Co więcej, samokształcenie podnosi uczniów p. r. moralnie i kulturalnie, a tym samym uszlachetnia i chroni ich od wielu błędów życiowych. Pamiętajmy, że kto z własnego popędu, własnym trudem zdobywa wykształcenie, ten napewno nie ulegnie przewrotnym i niskim podszeptom.

Prace samokształceniowe dzielą się na: kursy przedkonkursowe, zebrania oświatowe, kursy korespondencyjne rolnicze im. St. Staszica, biblioteki wędrowne, lustracje itp. sprawy, które postaram sie po kolei omówić.

Kursy dla uczestników p. r., które odbędą się prawdopodobnie w tym roku na miejscu w zespołach względnie kilka zespołów zbierze się razem do świetlicy, winny zgrupować całe zespoły młodzieży. Tutaj głównie będzie chodziło o uświadomienie uczestników o roli i celach konkursu, zaznajomienie się z techniką prowadzenia, a wreszcie co do strony fachowej, te tematy będą przerabiane przez uczestników.

Lustrator społeczny powinien w miarę możności wygłosić na takim kursie referat albo praktycznie przerobić ćwiczenie z dzienniczkiem. Dzienniczki—to największa bolączka konkursów; trzeba też na to trochę czasu poświęcić i kilka razy prowadzenie dzienniczka przerobić. Byłoby godne polecenia, aby lustrator sp. omówił też literaturę fachową i zachęcił do korzystania z niej.

Program kursu przedkonkursowego dla uczestników może być następujący: a) cel i zadanie przysposobienia rolniczego, b) organizacja pracy w zespołach, c) obowiązki konkursisty i przodownika zespołu, d) jak prowadzić dzienniczek (ćwiczenia praktyczne), e) konkurs uprawy i konkurs hodowli.

Wskazane jest, aby na kursie prelegenci przeprowadzali dyskusję, a nawet rodzaj egzaminu ze słuchaczami. Wpływałoby to dodatnio na pobudzenie słuchaczy do myślenia i na utrwa-

lenie w pamięci usłyszanych wiadomości. Przy takim egzaminie sam prelegent zorientuje się, co było mniej zrozumiale, i jeszcze raz trudniejsze rzeczy wytłumaczy. Dopiero tak zorganizowany i przeprowadzony kurs może dać należyte korzyści słuchaczom.

Po przesłuchaniu kursu uczestnik powinien osiągnąć następujące korzyści:

1) być praktycznie przygotowanym do pracy w zespole konkursowym;

2) zdawać sobie sprawę, że p. r. to tylko droga do oświaty rolniczej;

3) mieć rozbudzoną chęć i zainteresowanie do samokształcenia.

Wielką rolę w p. r. odgrywają zebrania wszystkich członków, czyli zebrania zespołu albo sekcji rolnej, gdy w danej organizacji młodzieżowej są różne stopnie sprawności. Na nich opiera się cała praca p. r. naszych organizacyj. To też na zebraniach tych odbija się właściwe oblicze zespołu we wszystkich dziedzinach pracy, nakreślonych przez instrukcje tak, że każdy — nawet niewtajemniczony uczestnik jakiegokolwiek zebrania zespołu może się orientować, jaki jest zakres działania p. r. i czy p. r. należycie swe zadanie spełnia. Zebrania zespołów — to z jednej strony niby sejmiki, obradujące nad potrzebami i poczynaniami organizacji, z drugiej strony — szkoły życia poszczególnych członków, chcących w pracy p. r. należycie brać udział. Stąd jasno wynika, jaki jest cel zebrań zespołów. Najpierw mają one wyznaczać, prowadzić i pogłębić pracę p. r. w myśl z góry ułożonego programu. Poza tym, co jest rzeczą najważniejszą, mają wyrabiać i kształcić członków — praktycznie i życiowo tak, by przez czas przynależności do p. r. każdy członek mógł się wszechstronnie przygotować do zadań, jakie go czekają w życiu — czy jako jednostkę, czy członka rodziny, państwa i narodu. Zebrania zespołu mają uzbroić członka p. r. w siłę i hart do podjęcia w późniejszych latach ciężkiego trudu życiowego, mają wykazać i rozpalić u młodzieży miłość wszystkiego, co dobre, piękne i szlachetne, słowem mają wyrabiać charakter członków.

Specjalnym zaś zadaniem zebrań jest omawianie swoich prac konkursowych, dzielenie się spostrzeżeniami, wspólne czytanie broszurek tematowych, pism rolniczych, artykułów itp. Jeżeli zaś zebrania ogólne mają spełniać wspomniane wyżej zadania, muszą być dobrze i sumiennie przygotowane i przeprowadzone. Przygotowanie zebrania zespołu należy do przodownika, ale lustrator sp. winien mu w tym pomóc.

Lustrator sp. w porozumieniu z przodownikiem zespołu powinien ustalić, jaki materiał i w jakiej kolejności zespół będzie przerabiał w okresie długich wieczorów zimowych na zebraniach, i ściśle tego przestrzegać. Dopilnować powinien również, aby przodownik nabył broszurki tematowe dla konkursi-

stów i przerabiał je z nimi w ten sposób, aby każdy z uczniów umiał odpowiedzieć na zawarte w niej pytania i to zarówno z broszurek uprawowych, jak i hodowlanych. Jednocześnie dopilnować powinien aby w zespołach I-go stopnia spr. roln. były przerobione następujące broszury: *Czecha:* „Jak roślina gospodaruje w glebie"; prof. *J. Mikułowskiego-Pomorskiego* i inż. *Z. Kobylińkiego* „Czym jest P. R."; inż. *J. Ciemniewskiego* „Praca zespołu w przysposobieniu rolniczym"; a na II i III stopniu spr. roln. przy temacie hodowlanym: *Moczarskiego* „Hodowla zwierząt", a przy temacie roślinnym: *prof. J. Mikułowskiego - Pomorskiego* „Uprawa roli i roślin", względnie „Uprawa warzyw" — oraz aby prenumerowano „Przysposobienie Rolnicze", przerabiano kursy rolnicze im. St. Staszica i wykonywano inne prace, objęte programem danych stopni sprawności rolniczej.

Zebrania oświatowo - samokształceniowe powinny się odbywać w okresie jesienno - zimowym raz na tydzień z tym programem, jaki zakreśliłem wyżej, a lustrator sp. winien tego dopilnować.

Jeżeli lustrator dzisiejszą akcję konkursową p. r. pragnie przekształcić w poważną pracę przysposobienia rolniczego, musi zespoły dane mu pod opiekę zająć czytelnictwem. P. r. nie może być zabawką, trwającą kilka miesięcy, musi się stać prawdziwym przygotowaniem młodzieży do samodzielnego gospodarowania w przyszłości, musi więc dać młodzieży gruntowną zna jomość wszystkich działów gospodarstwa. Tu lustrator powinien dopilnować, aby młodzież przygotowała się do tego przez czytanie. Pamiętajmy, że konkursy p. r. mają służyć podniesieniu oświaty rolniczej. Sam konkurs jest tylko środkiem do tego, małą cząstką przysposobienia rolniczego. Do konkursu trzeba jeszcze dołączyć kursy, pogadanki, czytelnictwo — i dopiero wtedy będzie całość.

W tym miejscu chciałbym jeszcze dodać, żeby przez cały czas trwania konkursów p. r. omawiano prace konkursowe w naszej organizacji drogą odczytów i pogadanek. Pogadanki te należy wygłaszać nie tylko na zebraniach zespołów względnie sekcji rolnej ale i na zebraniach zarządu organizacji i na zebraniach walnych. Na pogadanki trzeba także zapraszać rodziców i w ogóle starsze społeczeństwo, by przekonało się, że prace w dziedzinie p. r. są ważne i pożyteczne. Kiedy o pracach konkursowych będziemy stale mówili, wtedy wrosną one w całokształt prac naszych organizacyj, staną się ich nierozerwalną częścią składową i przyniosą naszym zespołom właściwe korzyści.

Parę jeszcze uwag o kursach rolniczych im. St. Staszica, które w cyklu wykładów (zwłaszcza kursy p. r.) dają cenne wiadomości. Są to kursy karespondencyjne i zasada ich jest taka, że drukowane wykłady pisane przez specjalistów rolnictwa przesyłane są co 2 tygodnie. Na końcu każdego wykładu są py-

tania, dotyczące omawianych w wykładzie tematów i zespól, abonujący kursy, ma obowiązek wysyłać odpowiedzi do biura kursów rolniczych. W ten sposób zespół składa dowód, że wykład zrozumiał odniósł z niego korzyść. Odpowiedzi poprawione przez prelegentów odsyłane są z powrotem do zespołów p. r. na wieś.

Lustrator sp. powinien pomagać w przerabianiu tych wykładów, o ile dany zespół ma z tym trudności. Po odrobieniu I. czy II. części kursu p. r. przez zespoły, lustrator sp. powinien urządzić poprostu wspólny egzamin z wiadomości podawanych w tych kursach, aby z jednej strony zbadać, jakie korzyści odniosła młodzież rolnicza z tych kursów, a z drugiej strony utrwalić u przerabiających zdobyte wiadomości.

Organizacje, posiadające radio, powinny korzystać z pogadanek rolniczych nadawanych przez radiostacje w Polsce. Trzeba pilnie śledzić w prasie, kiedy te pogadanki się wygłasza, by na ten dzień zgromadzić młodzież rolniczą, należącą do organizacji, (nie tylko samych uczniów p. r.) celem wysłuchania odczytu, względnie wykładu. Potem zaleca się urzędzić dyskusję na temat treści tego, co wysłuchano. Należy również zaprosić na takie wykłady radiowe, o ile to możliwe, i starszych gospodarzy.

W pracy oświatowo - samokształceniowej chciałbym zwrócić uwagę na jeden jeszcze szczegół. Mianowicie, na brak dyskusji po wygłoszonym referacie czy pogadance. Podczas referatu każdy niby uważnie słucha, lecz gdy przewodniczący otworzy dyskusję, wszyscy od razu oczy spuszczają i milczą. Wtedy rwie się każda praca. Nie wiadomo, czy zrozumiano wykład, czy nie. Lustrator sp. powinien starać się zrozumieć, na czym polega ten brak odgłosu, i starać się wszcząć dyskusję po referacie, aby niektóre szczegóły szerzej omówić i wyjaśnić.

Lustracje prac konkursowych są jednym z ważniejszych zadań przy konkursach p. r. Nie tylko stanowią właściwą ocenę prac konkursisty, ale są także ważnym czynnikiem pobudzającym do wysiłku. Po lustracji daje się zauważyć w organizacji jeszcze większe zainteresowanie przysposobieniem rolniczym oraz zrozumienie prac i zabiegów. Lustracja jest to oglądanie, kontrola prac zespołu. W tym celu lustrator sp. powinien odwiedzać poletka konkursowe peerowców, przeglądać dzienniczki i w rozmowie badać wiadomości młodzieży. Lustrator sp. powinien pamiętać, że celem lustracji jest:

a) pouczyć ucznia p. r., służyć mu radą i wskazówkami oraz wskazać na popełniane przez niego błędy;

b) ocenić pracę ucznia dla ewentualnego przyznania nagody.

Od sposobu lustracji w dużej mierze zależą rezultaty i właściwy kierunek p. r.

Z chwilą, kiedy rusza praktyczna robota w zespołach, na lustratora spada szereg nowych obowiązków. Dotychczas głów-

nym jego zadaniem było, po odbyciu kursu dla przodowników, uruchomienie zespołów do pracy samokształceniowej. Dobre zespoły zapoznały się z broszurą tematową, wypełniły w zeszytach jesienne i zimowe zapiski.

Do często spotykanych błędów w gospodarstwach drobnych należy opóźnianie siewów. Wystrzegać się tego należy. Lustrator winien pamiętać również, że odbiór materiałów — to najpóźniejszy termin regulowania należności za zeszyty oraz broszury. W momencie odbierania materiałów, czy to przez lustratora dla zespołów, czy też, jak przy hodowlanych, przez cały zespół, należy zasięgnąć wiadomości u instruktora — o ile lustrator sp. nie jest tego pewny — jak dalej z materiałem należy postępować.

Gdy materiały są już u uczniów p. r., lustrator musi czuwać nad pracą w zespołach, a szczególniejszą opieką powinien otoczyć nowych — pierwszorocznych uczniów i zespoły, lub też mniej przygotowanych czy mających gorsze warunki.

Rola lustratora sp. — to nie praca kontrolna, ale w pierwszym rzędzie współpraca w formie dobrych rad i praktycznych wskazówek. Lustrator sp. powinien pamiętać o zorganizowaniu czytania „Przysposobienia Rolniczego" i sprawę tę powinien uregulować z przodownikiem zespołu. Pismo nasze dochodzi dzisiaj do wiekszości zespołów, trzeba jednak, by każdy uczeń je czytał. I dlatego należy przodownika pouczyć, w jaki sposób numer otrzymany będzie docierał do poszczególnych uczniów i jak długo każdy go może przetrzymywać. W latach poprzednich często się, niestety, zdarzało, że pismo zespół prenumerował, ale czytał je tylko przodownik.

P. r. rozwija się w naszych organizacja żywiołowo i z każdym rokiem zatacza coraz to szersze kręgi na terenie Śląska. Na niektórych terenach komisje p. r. nie mogą podołać w obsłudze wszystkich stających do konkursu. Lustratorów społecznych, którzy by się stale zajmowali pracą społeczną nie ma. Cóż należy wtenczas robić? Otóż lustrator sąsiedni powinien powołać w tych miejscowościach sąd i komitet konkursowy, które będą łącznikiem między młodzieżą a starszymi. Do instytucyj tych lustrator społeczny powinien powołać osoby fachowe, wśród których przeważać mają światli gospodarze, ktoś z zarządu gminnego, osoby wyrobione organizacyjnie i przodownicy. Korzyści osiagane z akcji p. r. za pomocą komitetów i sądów konkursowych są wielokrotne. Przede wszystkim dzięki istnieniu tej opieki, organizacja konkursów p. r. wybić się może na jedno z pierwszych miejsc pod względem ilościowym i jakościowym.

Zadania komitetów i sądów konkursowych będą polegały nie tylko na pracy organizacyjnej, ale także fachowej oraz na propagandzie idei p.r. Z chwilą rozpoczęcia akcji konkursowej, rozpocząć się winna i rola komitetów i sądów p. r. Młodzież jest

wrażliwa na zainteresowanie starszych, bierze się wówczas do pracy z większym przekonaniem.

Bardzo ważną rolę odgrywają komitety i sądy konkursowe w czasie samych prac konkursowych. Chociaż młodzież z zapałem przystąpi do konkursu, to jednak po pewnym czasie zapał jej słabnie, o ile nie ma bodźca z zewnątrz. Zainteresowanie i kontrola starszych utrzymać ją może w napięciu aż do końca. Przysposobienie rolnicze jest rzeczą zbyt ważną dla wsi, aby od współpracy starsi, samodzielni gospodarze mogli być usunięci. O ile nie stworzymy takich placówek, jakimi są sądy i komitety konkursowe, starsze pokolenie wsi o pracy konkursowej mało będzie wiedzieć, bo tylko tyle, ile się dowie na wystawie. Widok zaś wystawy, każdy to łatwo zrozumie, nie może być dostatecznie silnym argumentem dla przyjęcia zalecanych w konkursach metod uprawy, czy też wprowadzenia nowych roślin do gospodarstwa. Pozyskanie kilku gospodarzy, jako sędziów w konkursie, zjedna ich dla propagowanych w konkursie upraw, a skoro kilku gospodarzy za wzorem konkursistów uprawy te wprowadzi, wówczas spodziewać się można, że akcja p. r. za ich przykładem znajdzie licznych i chętnych naśladowców. Za tworzeniem sądów i komitetów konkursowych przemawia także i ten wzgląd, że aby praca p. r. mogła się rozwijać, musi mieć moralne poparcie środowiska, wśród którego została zaszczepiona. Poparcie to zaś pozyskać może młodzież najłatwiej, wciągając do współpracy swe otoczenie.

Jednym ze środków samokształcenia w okresie letnim są wycieczki. Niejeden pod mianem wycieczki wyobraża sobie cały szereg przyjemności i zabaw, a nie zdaje sobie sprawy, jakby to mogła wyglądać wycieczka, z której się można czegoś nauczyć. Oczywiście, że bywają wycieczki jedynie dla przyjemności, ale są też wycieczki dla nauki. Niech będzie jak najweselej na takich wycieczkach, niech będą i zabawy na zakończenie, ale nie trzeba zapominać i pomijać głównego celu wycieczki. Przez taką wycieczkę można nauczyć się wiele. Zobaczyć zupełnie nowe rzeczy, o których dotychczas nie mieliśmy żadnego pojęcia, przekonać się, że to, o czym się czyta, jest prawdą, porównać swoją pracę z innymi. To też lustrator powinien korzystać z każdej okazji, aby urządzać wycieczki i to możliwie do rozmaitych miejscowości i dla poznania rozmaitych dziedzin życia gospodarczego. Lustrator z przodownikiem powinni wycieczkę za wczasu przygotować i winni jasno zdać sobie sprawę z konieczności wyzyskania:

1) dla celówspołeczno - wychowawczych zgodnego, miłego i radosnego współżycia gromadki wycieczkowiczów przez cały czas trwania wycieczki;

2) dla rozszerzenia i pogłębienia wiadomości — dokładnego poznania kultury duchowej i materialnej zwiedzanych okolic;

3) dla wyrobienia poczucia piękna — wspaniałości krajobrazów i uroku natury.

Należy więc dopilnować, aby wycieczka była nie tylko rozrywką, ale przyjemną pracą kształcącą i przyniosła jak największą korzyść.

Człowiek nie tylko dla siebie żyje, ale także i dla swego otoczenia, z którym powinien współżyć i dla którego powinien być pożytecznym. A cóż dopiero cały zespół, który więcej może zdziałać, aniżeli jednostka. To też zespoły p. r. nie powinny się w sobie zasklepiać, ale pamiętać także o swym otoczeniu i o potrzebach swojej wsi.

Zespół p. r. — to zbiorowa jednostka w pracy rolniczej, której wyniki powinny być także przykładem i wzorem dla innych. I rzeczywiście, już nieraz przysposobienie rolnicze, prowadzone wśród młodzieży, przyczyniło się do zmiany na lepsze gospodarki ojców i sąsiedów. Wieleż to razy w sprawozdaniach konkursowych, czytamy następujące słowa: „Przed konkursami zbieraliśmy 150 q buraków z hektara, a obecnie mamy i po 910 q..." Inni znów piszą z dumą, że... „gospodarze i gospodynie, widząc wyniki, stale proszą o radę i wskazówki, aby mieć takie same piękne warzywa". Poza tym konkursy p. r. wprowadziły wiele upraw nieznanych do gospodarstw włościanskich. Rozpowszechniły np. uprawę buraka pastewnego, której nawet w wielu okolicach wcale nie znano, a już nie mówię o kukurydzy i pomidorach, o których bardzo często nie słyszano. Te i tym podobne zdania dochodzą z terenu. Widzimy, że wieś interesuje się tym, co młodzież robi, a jeżeli coś robi dobrze, to nawet starsi naśladują młodych. I tak też być powinno. Cała akcja p. r. wśród młodzieży jest prowadzona z dużym wysiłkiem i nakładem sił społeczeństwa. Społeczeństwo oczekuje wyników nie tylko wśród młodzieży, ale i wśród starszych. Praca zespołów powinna promieniować na całą wieś. Niedbały i opieszały uczeń p. r. będzie przynosił szkodę nie tylko sobie, ale i swemu otoczeniu. Młodzież powinna przede wszystkim starać się o zainteresowanie otoczenia swymi pracami. Pewne zbliżenie i współpraca zachodzi już za pośrednictwem komitetów i sądów konkursowych, o których mówiłem wyżej. Zespół potrafi nieraz tak żywo zainteresować swą pracą członków komitetu, że ci jego losami przejmują się jak swymi własnymi. Ale trzeba wyjść i dalej.

Uczniowie p. r. — to w przyszłości członkowie kółek rolniczych, względnie kół gospodyń wiejskich. Powinni też już teraz zapoznać się z pracami starszego społeczeństwa. A więc powinni brać udział w zebraniach rolniczych, przysłuchiwać się obradom, a i nieraz wygłosić tam jakiś referat o swych pracach p. r. czy też innych. Uczniowie p. r. czytają dużo, przynajmniej powinni to robić, mają przecież czasopisma, biblioteki rolnicze itp. Wszystkie te nabyte wiadomości powinni nie tylko dla sie-

bie zachować, ale dzielić się nimi z wszystkimi naokoło. Poza tym zespoły p. r. powinny wykazać się bezpośrednią pracą dla wsi, dać coś ze siebie. Jednym z takich przejawów pracy będzie walka z chwastami. Lustrator sp. powinien zorganizować we wsi z zespołami „Dzień walki z chwastami". W oznaczonym dniu — najlepiej w niedzielę — należy urządzać referat o szkodliwości chwastów dla całej parafii, a w dniu następnym wspólnie zniszczyć chwasty. W ten sposób lustrator sp. powinien dać inicjatywę w swej okolicy do celowego i skutecznego tępienia chwastów.

Wielką zasługą dla wsi byłoby założenie „Spółdzielczej szkółki drzew owocowych". Szkółka taka przyczyni się niewątpliwie do rozpowszechnienia sadów we wsi. Niemniej dużą pomocą dla wsi byłoby założenie spółki maszynowej. Wypożyczane maszyny, jak: wialnia, tryjer itp., na które nie stać pojedyńczego gospodarza, przyczyniłyby się niewątpliwie do polepszenia materiału siewnego na danym terenie.

Tak samo i każdy uczeń p. r. indywidualnie może i powinien dużo zrobić w swym własnym (wzgl. rodziców) gospodarstwie, chociażby stosując do całego inwentarza te same zabiegi, co do swej sztuki konkursowej. Tymczasem właśnie tutaj zdarzają się często wprost rażące wypadki. Konkursowy prosiak jest czysto wymyty, dobrze odżywiony; chlewik ma widny, jasny, wybielony. A tuż obok za ścianą, a nieraz w tej samej zagrodzie, stoi wynędzniałe prosię, upaprane w gnojówce, bez ściółki, ściany kojca brudne, wszędzie ciemno i duszno. Jest to dowód, że konkursista bezmyślnie wypełnia swe obowiązki. Przecież konkurs nie dlatego się prowadzi, żeby wyhodować wzorowo tylko jedno prosię, ale żeby w góle podnieść stan hodowli. Trzeba chwilę czasu poświęcić i reszcie inwentarza. Chociaż może nie uda się go wyhodować „konkursowo", to należy się postarać przynajmniej o to, aby rósł w możliwie higienicznych warunkach. Jest to bezwzględnym obowiązkiem konkursisty. Na takie zmiany rodzice napewno się zgodzą. Przy lustracji lustrator sp. powienien na to baczną zwrócić uwagę.

Do zadań ilustratora sp. będzie także należało tworzenie zespołów uprawy ziół leczniczych. Praca ta jednak nie będzie łatwa ze względu na panujący obecnie kryzys gospodarczy, który obrót pieniężny utrudnia i ze względu na stosunkowo małe zainteresowanie ziołami leczniczymi w naszym kraju. Wiele zespołów już na własną rękę zbiórkę ziół leczniczych uprawia i odczuwa konieczność zorganizowania i poparcia tej akcji. Popierając zielarstwo polskie, oddajemy wielką przysługę Polsce, która jako kraj nizinny i rolniczy obfituje w bogactwo różnych ziół, może z nich czerpać poważny dochód. Dotąd jednak większość naszych ziół przekwita nieużytecznie, a stąd pochodzi, że musimy sprowadzać poważny zapas ziół leczniczych z zagranicy — z Niemiec, Węgier, Austrii i Rosji. Jeżeli więc młodzież zabie-

rze się do planowego i systematycznego zbioru ziół, to jest rzeczą niepodobną, by nie nazbierała ich tyle, ile będzie potrzeba.

Lustrator sp. powinien zabiegać o dokładne i sumienne zakończenie prac w swych zespołach. Należy to uskutecznić przynajmniej na tydzień przed wystawą. Rozróżniamy tutaj następujące momenty: zbiór plonu (ewentualnie waga końcowa zwierzęcia), kalkulacja, opis konkursu, końcowa ocena zespołu, przygotowanie eksponatów do pokazu czyli wystawy. Zbioru plonu nie należy nigdy pozwolić dokonywać samemu konkursiście ale zawsze w obecności świadków. Poza tym wynik zbiorów musi być zaprotokułowany w dzienniczku. Przy ocenie wyników konkursowych musi być wiarogodny świadek. Należy więc utworzyć komisję z członków sądu czy komitetu konkursowego, która będzie świadkiem przy zbiorach. Zbiorów powinni dokonać wszyscy konkursiści razem, wzajemnie sobie pomagając. Przy konkursach hodowlanych należy wykonać końcowe zestawienie i zaprotokułować końcową wagę zwierzęcia.

Jedna z najważniejszych prac konkursowych — to dokładne i sumienne obliczenie dochodów i rozchodów, t. j. zestawienie kosztów produkcji i wycena pracy. Ceny powinny być jednolite w całym zespole, a nawet we wszystkich zespołach, które będą współzawodniczyć na wystawie. Niestety, te końcowe obliczenia często szwankują i wiele rzeczy pisze się na pamięć, byle był dobry wynik końcowy. A przecież chodzi tutaj właśnie o przedstawienie prawdziwego stanu rzeczy, ażeby przekonać się o stopniu opłacalności naszych zabiegów. Sumienne obliczenie może wykazać nasze błędy i pouczyć, czego należy w przyszłości unikać. Niezgodne z rzeczywistością obliczenia — to przede wszystkim niesumienność, a poza tym krzywdzenie samego siebie, bo cóż za korzyść z takiej pracy? W czasie trwania konkursu sami uczestnicy wraz z członkiem sądu konkursowego powinni przeprowadzać zewnętrzne lustracje zespołowe. Oceny tych lustracyj są notowane w dzienniczkach konkursistów. Przy zakończeniu konkursu przodownik albo członek sądu konkusowego powinien zanotować przeciątną końcową ocenę zespołu. Po załatwieniu wszystkich powyższych spraw konkursista powinien przystąpić do ogólnego opisu w dzienniczku całego przebiegu konkursu. Pomocne mu będą w tym spostrzeżenia i uwagi notowane w dzienniczku w czasie trwania prac konkursowych. Należy tutaj opisać przystąpienie do konkursu, co ucznia do tego zachęciło, co go najbardziej interesuje w pracy konkursowej, zainteresowanie otoczenia, trudności w prowadzeniu prac, jakie korzyści osiągnął, jak się starsi odnosili do p. r. itp. Kiedy już prace konkursowe zakończone i dzienniczek należycie wypełniony, lustrator w porozumieniu z przodownikiem powinien pomyśleć o eksponatach na wystawę, która jest jednym z najważniejszych momentów w p. r. Lustrator powinien pomagać w urządzeniu wystawy i starać się, aby wypadła okazale

i dała dobry pogląd na działalność p. r. w naszych organizacjach młodzieżowych.

Jak przygotować się do wystawy, o tym pisze „Przysposobienie Rolnicze" w odnośnych numerach, które należy wyszukać i przeczytać.

Kończąc ten referat, chciałbym jeszcze wspomnieć o współzawodnictwie w pracy p. r. między organizacjami młodzieżowymi.

Jak na innych polach pracy, tak i w dziedzinie p. r. ma współzawodnictwo duże znaczenie. Musi jednak być rozumnie ujęte, aby przyniosło należyte owoce. Do poruszenia tego zagadnienia przynagla mnie obserwacja zespołów. Ze smutkiem nieraz stwierdzam, że niektórzy członkowie p. r. ulegają zniechęceniu, wyzbywają się szlachetnej ambicji i tracą pierwotny zapał i gorliwość. Inni znów choć dobrze pracują, mogliby dojść do lepszych rezultatów przez umiejętne wplecenie do swej pracy momentu współzawodnictwa. Współzawodnictwo odgrywa niezmierną rolę w życiu jednostek i społeczeństw. By ono przyniosło spodziewane owoce, musi być rozumnie i celowo ujęte. Pierwszym warunkiem w tym względzie będzie staranie się o to i uwaga, by przedmiot i cel ubiegania się wzajemnego był godziwy i pożyteczny. O tym także należy pamiętać.

Koledzy lustratorzy! W pracy naszej będziemy mieli różne trudności wewnętrzne i zewnętrzne; nie zrażajmy się jednak niczym. Pamiętajmy, że prace te prowadzimy dla siebie, dla własnego dobra, dla dobra wsi polskiej i dla dobra państwa.

Praca zespołu P.R. w dziedzinie spółdzielczości.

Opracował PIOTR BANACZKOWSKI

PRZEDMOWA

Rolnik nie tylko musi umieć produkować, lecz i wykorzystać lub zbyć we właściwy sposób wytworzone produkty. Umiejętne powiązanie momentów przyrodniczych i ekonomicznych daje dopiero dobre wyniki gospodarcze. I do tego należy młodzież przez przysposobienie rolnicze przygotować, a co najważniejsze — zaprawić do czynu.

Spółdziałanie przejawia się już w samym zorganizowanym działaniu młodzieży wiejskiej przez podejmowanie w gromadzie różnych przedsęwzięć kulturalnych czy gospodarczych. Należy je kultywować, kształtując wartościowego człowieka i zdolną do skutecznego wysiłku gromadę.

Te podstawowe elementy — choć nie nazwane formalnie

wychowaniem spółdzielczym — stanowią dla spółdzielczości zasadnicze znaczenie. Uwydatniają się one szczególnie wyraźnie w akcji przysposobienia rolniczego, gdzie zarówno człowiek jak i gromada zaprawiają się do czynnej postawy i użytecznego działania.

Obliczenia w tematach konkursowych p.r., wspólne zakupy nasion, narzędzi, broszur czy książek, zajmowanie się rachunkami gospodarstw rodzicielskich — wszystko to daje dobrą podstawę do umiejętnego gospodarowania w przyszłości w spółdzielniach wiejskich. Nadto rolnik - spółdzielca jest w większości wypadków dostawcą do spółdzielni (mleczarnia, sp. rolniczo - handlowa, sp. przetwórcza itp.). Chcąc być dobrym spółdzielcą, musi się nauczyć dobrze produkować. Stąd wniosek, że przygotowanie do udziału w ruchu spółdzielczym należy poprzedzić pracą w przysposobieniu rolniczym.

Drugą grupę prac, już wyraźnie zaprawiających do spółdzielczości, stanowi umiejętność gospodarowania groszem społecznym i prowadzenie rachunkowości, do czego młodzież przygotowuje się w organizacji, prowadząc kasę, realizując budżet i dokonywując kontroli gospodarki władz organizacji miejscowej. Centralny Komitet do Spraw Młodzieży Wiejskiej, chcąc w tym pomóc młodzieży, wydał trzy lata temu specjalny podręcznik z tej dziedziny, opracowany przez Franciszka Dratwę p.t. „Rachunkowość organizacji młodzieży wiejskiej".

Młody rolnik musi się również zetknąć z konkretną spółdzielnią, wniknąć w jej gospodarkę i codzienne działanie oraz zrozumieć jej sens. Wreszcie, by to co robi, robił ze świadomością, musi przepracować odpowiednią literaturę.

Te trzy zasady: 1) praca w gospodarstwie w łączności ze spółdzielnią, 2) poznanie bezpośrednie spółdzielni i 3) związane z tym samokształcenie stanowią punkt wyjścia do przygotowania młodzieży do spółdzielczości w ramach trzech stopni sprawności rolniczej. Ponieważ w akcji tej musi brać udział młodzież bardziej wyrobiona, umiejąca produkować i myśleć gospodarczo, dlatego uznaliśmy za właściwe, by zaczynać przygotowanie do spółdzielczości po trzech latach pracy w planowym przysposobieniu rolniczym, czyli po wykonaniu zadań praktycznych na III-cim stopniu, a przed ostatecznym ukończeniem p. r.

Praca w zakresie jednego typu spółdzielni pozwoli poznać istotę rzeczy i czynnie ustosunkować się do ruchu spółdzielczego. Na konkretnym przykładzie i przy szerszym patrzeniu na sprawę występuje świadomość, że drogą spółdzielczą można i należy rozwiązywać na wsi i inne zagadnienia gospodarcze i społeczno - kulturalne. Sprawy te pozna młodzież nie tylko teoretycznie, lecz czynnie wpracuje się w nie i nauczy się spółdzielczego działania na codzień.

W tym celu Centralny Komitet d. S. Mł. W., jako instytucja prowadząca akcję p. r. w Polsce, łącznie z centralnymi orga-

nizacjami spółdzielczymi w Warszawie (Związek Spółdzielni Rolniczych i Z.-G. oraz „Społem") wypracował jesienią 1935 r. projekt norm tej pracy, który następnie został przedyskutowany z grupą działaczy terenowych na specjalnej konferencji w Łowiczu. Część z uczestników tej narady zaczęła według ustalonych zasad prowadzić akcję próbną w kilkudziesięciu zespołach młodzieży (głównie w woj. lubelskim, wołyńskim i krakowskim).

Ludzie w centrali (pp. Franciszek Dratwa i Jan Bielecki ze Związku Spółdzielni Rolniczych, Karol Haubold ze „Społem", Zygmunt Kobyliński, kierownik Biura Centralnego Komitetu, i Piotr Banaczkowski, referent) stanowili główny zespół prelegentów na wspomnianej konferencji w Łowiczu, a następnie utrzymywali łączność z pracą w terenie.

Doświadczenia z r. 1935/36 pozwoliły w sposób gruntowniejszy i bardziej dokładny wypracować normy dla dalszej akcji w tym zakresie. Dokonano tego w okresie letnim i jesiennym r. 1936. Normy te, przepracowane znowu przez zespół centralny, zostały uzgodnione na specjalnej konferencji z terenowymi działaczami, a następnie przyjęte przez Komisię Spółdzielczą Centralnego Komitetu pod przewodnictwem dyr. Kazimierza Kierzkowskiego. Ostatecznym opracowaniem do druku tak zebranych materiałów i opinii zajął się Piotr Banaczkowski, ujmując rzecz w ramy konkretnego programu ze wskazówkami organizacyjnymi i metodycznymi p.t. „Praca zespołu P.R. w dziedzinie spółdzielczości". To właśnie opracowanie drukujemy poniżej z zaznaczeniem, że odbitka tych wytycznych została wydana wcześniej w osobnej bruszurce, jako instrukcja do pracy na r. 1936/37.

O doświadczeniach i otrzymanych wynikach po ich zebraniu i przepracowaniu zostanie wydane osobne sprawozdanie. Rzeczą istotną jest: czy materiał tak ujęty jest właściwy, czy da się przerobić w ramach trzech stopni sprawności p. r., czy da się upowszechnić i czy może być uważany za punkt wyjścia do działania scpółdzielczego młodzieży wiejskiej.

Z. Kobyliński

WYJAŚNIENIA WSTĘPNE.

Istnieją dwa odrębne zagadnienia, jeśli chodzi o spółdzielczość w pracach zorganizowanej młodzieży wiejskiej: jedno — to doraźne (lub nawet systematyczne) **zapoznawanie się** członków danego zrzeszenia ze spółdzielczością przez odczyty, referaty, wycieczki i t. p. i drugie, polegające na **planowym przysposabianiu się** młodych drogą praktykowania i samokształcenia do czynnego w przyszłości udziału w ruchu spółdzielczym.

Pierwsze z tych zadań uwzględniano oddawna z większym lub mniejszym nasileniem w programach prac organizacyj młodzieżowych. I dzisiaj się je również uwzględnia, gdyż idea

spółdzielcza jest może najbardziej spokrewniona ze wskazaniami wychowawczymi poszczególnych związków.

Drugie natomiast dopiero od niedawna staje się kwestią coraz bardziej żywotną. W niemałym stopniu przyczynia się do tego przysposobienie rolnicze, które uczy i wychowuje w duchu nowoczesnych zasad gospodarowania na wsi.

Poniżej będzie mowa tylko o tym drugim ujęciu, to znaczy — o takim potraktowaniu spółdzielczości w pracach zorganizowanej młodzieży wiejskiej, które by pomogło wyrobić się poszczególnym członkom zespołów i zrzeszeń na uświadomionych i czynnych spółdzielców. Chodzić tu więc będzie nie tylko o zdobycie większej lub mniejszej ilości wiedzy spółdzielczej, ale przede wszystkim o nabranie przyzwyczajeń życiowych, wymaganych z punktu widzenia takiej czy innej spółdzielni. Bo prawdziwy spółdzielca musi w codziennym postępowaniu wykazywać swój rzetelny i czynny stosunek zarówno do spółdzielni, której jest członkiem, jak i do idei spółdzielczej i całego ruchu spółdzielczego.

Zanim przejdziemy do szczegółowego przedstawienia wskazówek roboczych i programu dla tego działu pracy w zespołach młodzieży, trzeba nam sobie uświadomić wyraźnie, co następuje:

a) że głównym celem naszej pracy w zakresie spółdzielczości nie jest zakładanie już teraz nowych placówek spółdzielczych, lecz **przygotowanie się na dobrych spółdzielców;**

b) że spółdzielczość, jako najzdrowsza forma urządzenia życia gospodarczego wsi, jest przede wszystkim ściśle uzależniona od tego, czy i w jakim stopniu będziemy umieli rozumnie gospodarzyć każdy u siebie — w domu i w zagrodzie; dlatego na pierwszym planie stawiamy przysposobienie rolnicze, a dopiero na drugim spółdzielczość;

c) że zgodnie z powyższym nie będziemy tworzyć w zasadzie odrębnej akcji ani odrębnych zespołów przsposobienia spółdzielczego, lecz do udziału w spółdzielczości będziemy się przygotowywać pod koniec pracy w p. r.;

d) że nie będziemy przerabiać wszystkich po kolei działów spółdzielczości, lecz przez dobre wykonanie jednego tematu zaprawimy się do działania, a w razie potrzeby — do dokształcenia się i w innych działach.

WSKAZÓWKI CO DO ORGANIZACJI PRACY.

Zdobyte uprzednio przy rozmaitych sposobnościach wiadomości o ruchu spółdzielczym, a także prace na I-ym, II-im i III-im stopniu p. r. winny wzbudzić w każdym myślącym peerowcu chęć gruntowniejszego przygotowania się i do tej drugiej części zadań gospodarczych, jaką jest spółdzielczość. Nie wystarczy bowiem dzisiejszemu rolnikowi dobrze i dużo wy-

produkować, ale trzeba również umieć nadwyżkę płodów rozumnie zbyć i rozumnie dalej gospodarzyć zdobytym groszem.

Dlatego do programu pracy zespołu III-go stopnia p. r. na okres jesienno - zimowy (przed końcowym egzaminem wiosennym) można włączyć jeden z podanych niżej tematów spółdzielczych. Wybór tematu winien być uzgodniony na zebraniu zespołu w zależności od następujących dwu warunków: 1) jakim działem spółdzielczości członkowie się najbardziej interesują i 2) czy jest odpowiednia spółdzielnia we wsi lub w pobliżu, żeby można było nawiązać z nią łączność i współpracę.

Omówienie sposobów wykonania programu spółdzielczego odbędzie się na kursie dla przodowników p. r. III-go stopnia; a więc przodownik każdego zespołu po powrocie z kursu powinien być uświadomiony, co i jak zespół ma robić. Na najbliższym programowym zebraniu zespołu przedstawi on swoim kolegom i koleżankom całą sprawę i poinformuje szczegółowo, na czym będzie polegać robota. Nie trzeba dodować, że przed tym zebraniem powinien on jeszcze raz dokładnie przeczytać sobie i przemyśleć cały niniejszy materiał, żeby się dobrze do referatu przygotować i jasno wszystko wyłożyć.

Po takim zreferowaniu rzeczy przez przodownika i po dyskusji uczestnicy zespołu uchwalają, czy przystąpią do tej pracy oraz jaki dział spółdzielczości wybiorą sobie do przerobienia

Następnie winno się odczytać i przyjąć (z ewentualnymi poprawkami i uzupełnieniami) następujący „Regulamin pracy zespołu“:

1. Zespół III-go stopnia p. r., jako część składowa organizacji pod nazwą . . . . podejmuje w r. 19 . . : oprócz zadania peerowskiego temat spółdzielczy p. t. . . . .
. . . .

2. Zgodnie ze wskazówkami przyjętego do wykonania programu wszyscy uczestnicy podejmują się od daty uchwalenia wykonywać wszystkie czynności, jakie ten program wskazuje i stosować się do przepisów niniejszego regulaminu.

3. Zebrania zespołu, poświęcone pracy samokształceniowej w zakresie przyjętego działu spółdzielczości, będą się odbywać raz na tydzień pod przewodnictwem kol. przodownika, lub jego zastępcy. (Gdzie są po temu warunki, można przyjąć, że zespół będzie się zbierał np. dwa razy na tydzień).

4. Wszystkie prace zespołu, a więc: zabrania samokształceniowe, zadania do wykonania w gospodarstwie, lustracje, wycieczki i t. p., będą zapisywane w osobnym grubszym zeszycie pod nazwą „Książka pracy zespołu p.r. w dziedzinie spółdzielczości“. Zapisywanie zebrań winno być robione w formie protokółu, w którym należy odnotować zawsze: a) numer kolejny zebrania, dzień, miesiąc i rok oraz miejsce; b) imiona i nazwiska obecnych na posiedzeniu członków zespołu i gości; c) porządek obrad — z odczytaniem na początku protokółu poprzedniego zebrania;

d) kto przewodniczył i kto sekretarzował; e) przebieg zebrania — z krótkim streszczeniem przerobionego materiału oraz opisem dyskusji; f) ustalone po dyskusji wytyczne do wykonania.

Kilka kartek ostatnich w omawianej „Książce“ należy odpowiednio porubrykować i zaprowadzić na nich kontrolę obecności członków na zebraniach, wycieczkach i t. p. (Wzór takiej kontroli — w załączeniu).

5. Zakończenie tego działu pracy odbędzie się razem z końcowym egzaminem zespołu w zakresie p. r.

WSKAZÓWKI CO DO SPOSOBU WYKONANIA PROGRAMU.

Jak z dalszych kart widać, mamy tu do wyboru cztery najczęściej spotykane działy spółdzielczości wiejskiej: spółdzielczość mleczarską, jajczarską, spożywców i oszczędnościowo-pożyczkową. Dla każdego z tych działów jest osobny program pracy.

Jeśli chodzi o układ zadań do wykonania przez zespół, to jest on ujęty w poszczególnych programach w następującej kolejności. Najpierw mamy zadanie w gospodarstwie — a więc np. gruntowniejsze zapoznanie się (przez praktykę i samokształcenie) z produkcją mleka albo jaj względnie z zakupami domowymi lub z kwestią oszczędności. Potem przechodzimy do bliższego poznania odnośnej spółdzielni; a więc przy produkcji mleka — spółdzielni mleczarskiej; przy produkcji jaj — spółdzielczej zbiornicy jaj; przy zakupach domowych — spółdzielni spożywców; przy gospodarowaniu zaoszczędzonym groszem — kasy Stefczyka. I wreszcie trzecie zadanie polega na zapoznaniu się z organizacją spółdzielczości i z głównymi zasadami, na których się opiera ruch spółdzielczy.

Taki a nie inny porządek tych zadań wypływa z konieczności oparcia naszego działania spółdzielczego o uświadomione potrzeby miejscowego życia. Zaczynamy przeto od gospodarstwa, żeby te potrzeby lepiej zrozumieć i sobie je uprzytomnić. Następnie przechodzimy do spółdzielczości, która ma te potrzeby zaspokoić. W końcu przez miejscową spółdzielnię mamy dojść do związku spółdzielni oraz do idei spółdzielczej, zmierzającej do przebudowy życia na lepszych podstawach współdziałania, sprawiedliwości i równości.

Jedną więc z pierwszych czynności zespołu będzie uważne przeczytanie i wspólne przemyślenie wybranego programu, aby dobrze zrozumieć jego sens, układ i wymagania.

Każdy z tych programów wkłada na uczestników zespołu dwa rodzaje zajęć: a) praktyczne — do wykonania w gospodarstwie rodziców lub swoim względnie w organizacji, do której zespół należy; i b) samokształceniowe, polegające na zaznajomieniu się z odpowiednich książek, broszur i gazet oraz na podstawie bezpośredniego zetknięcia się z miejscową spółdzielnią

— z tym działem spółdzielczości, który na naszym terenie jest najżywotniejszy i do którego chcemy się przygotować.

Obydwa te rodzaje są jednakowo ważne i wykonanie jednego bez uwzględnienia drugiego byłoby tylko połowicznym wykonaniem programu.

Przerabianie poszczególnych punktów programu winno by się w zasadzie odbywać w takiej kolejności, w jakiej je tutaj podano. W każdym razie nie należy zmieniać raz przyjętego układu, ani brać na wyrywki najbardziej „ciekawych" punktów, gdyż w ten sposób zatracilibyśmy planowość pracy, polegającą na stopniowym przechodzeniu od rzeczy bliższych, bardziej zrozumiałych — do dalszych i trudniejszych.

Na każdym zebraniu zespołu po przerobieniu drogą wspólnego czytania i omówienia danego punktu — zespół ustanawia (zgodnie z programem), jakie ulepszenia mają wprowadzić poszczególni członkowie w gospodarstwach, względnie jakie obowiązki mają wziąć na siebie — po uzgodnieniu rzeczy z rodzicami.

Dozór nad wykonywaniem ustalonych wspólnie prac spada na przodownika. Oprócz tego co pewien czas (np. raz na miesiąc) winno się odbyć w zespole lustrację, której przebieg i wyniki należy wpisać do „Książki pracy zespołu".

Jeśli chodzi o zapoznanie się z danym działem spółdzielczości z książek i broszur, to dobrze by było trzymać się następującej metody:

1. Najpierw czytamy na głos na zebraniach i omawiamy poszczególne rozdziały według tematów, wskazanych w programie. Czyta zwykle jeden z członków (w ustalonej kolejności), który o tym wiedział już w zeszłym togodniu, otrzymał od przodownika książkę i zdążył się przygotować do dobrego odczytania danego rozdziału. Po przeczytaniu następują wyjaśnienia i dyskusja, a w końcu ustalenie w kilku krótkich zdaniach, czego się wszyscy z książki i dyskusji dowiedzieli i jak będą stosować to w praktyce. Wszystko, a w szczególności dyskusja i owe punkty, streszczające temat, winno być zapisane w protokóle.

2. Po przerobieniu w ten sposób określonej części materiału należy jedno zebranie poświęcić na ogólniejszy referat, wskazany w programie. Opracuje go jeden z członków na piśmie na podstawie: a) samodzielnego (po raz wtóry) przeczytania odnośnych rozdziałów z książek, b) wiadomości, uzyskanych inną drogą (np. przy zwiedzaniu spółdzielni lub w czasie pobytu na zebraniu członków spółdzielni i t. p.) i c) własnych przemyśleń oraz praktyki życiowej. Referat ten ma za zadanie: z jednej strony zebrać w całość zdobyte na poprzednich posiedzeniach wiadomości i z drugiej — pogłębić znajomość przedmiotu.

Duże znaczenie w pracy samokształceniowej będzie miało

stopniowe zapoznanie się zespołu z życiem i pracą miejscowej spółdzielni. Bezpośrednie i dokładne zgłębienie poszczególnych działów jej codziennego działania będzie uzupełnieniem wiadomości książkowych. Dlatego trzeba dbać, by każde z takich odwiedzin spółdzielni odbyły się po uprzednim przygotowaniu rzeczy z zarządem i kierownikiem spółdzielni. Troska o to spada przede wszystkim na przodownika.

Nie należy również pomijać sposobności uczestniczenia zespołu w walnych sprawozdawczych zebraniach spółdzielni, gdyż i wtedy wielu rzeczy można się dowiedzieć i nauczyć.

Wreszcie, ponieważ w życiu społeczno-organizacyjnym, a szczególnie w spółdzielczości ogromne znaczenie ma kontrola działalności czynników wykonawczych, przeto zespół winien się zapoznać także z zasadami rachunkowości w teorii i w praktyce. W tym celu należy przerobić dodatkowo chociaż pierwszą część broszury *Franciszka Dratwy* p. t. *„Rachunkowość organizacji młodzieży wiejskiej"* i zapoznać się — za zgodą zarządu — z gospodarką swojej organizacji, to znaczy koła młodzieży lub t. p. Gdyby się przy tym okazało, że rachunkowość w kole jest prowadzona nieumiejętnie lub niedokładnie, zespół winien wziąć na siebie obowiązek uporządkowania tych rzeczy.

Całość materiału w każdym programie jest obliczona na okres mniej więcej 20 tygodni (około 5 miesięcy) z tym, że co tydzień odbędzie się przynajmniej jedno zebranie zespołu. Na każde posiedzenie jest przewidziany osobny temat samokształceniowy i podane są zadania robocze dla członków, względnie dla całego zespołu.

*

Oto są wskazówki ogólne, dotyczące wszystkich programów, zawartych w niniejszej broszurze. Oprócz tego program każdego działu jest poprzedzony wskazówkami specjalnymi.

I. MLECZARSTWO SPÓŁDZIELCZE.

A. Wskazówki robocze.

Żeby być dobrym członkiem spółdzielni mleczarskiej, należy:

a) umieć dostarczać do mleczarni możliwie dużo i tylko dobrego mleka (po opędzeniu potrzeb domowych),

b) znać się na urządzeniu i działalności spółdzielni,

c) wiedzieć, jakie zadania stawia sobie spółdzielczość rolnicza i jak je urzeczywistnia,

oraz d) współdziałać czynnie w urzeczywistnianiu tych zadań.

Wychodząc z takiego założenia, zespół młodzieży, przed którym stanęło zagadnienie spółdzielczości mleczarskiej, winien by swoją pracę nad sobą zorganizować i ułożyć według tych

czterech punktów. Przykładowy program zajęć, jaki podajemy na str. 21—26, razem z niniejszymi wskazówkami roboczymi ma za zadanie pomóc w tym i przyczynić się do możliwie dokładnego przygotowania się uczestników do roli prawdziwych spółdzielców.

Jeśli chodzi o sposób przerabiania podanego w programie materiału, to byłoby najbardziej pożądane zastosować się do następujących wskazówek:

1) Przede wszystkim każdy z uczestników zespołu winien u siebie w domu wziąć w swoje ręce za zgodą rodziców sprawę dostawy mleka do mleczarni spółdzielczej; a więc od dnia rozpoczęcia pracy w zespole utrzymanie w należytych warunkach obory, krów, naczyń do mleka, żywienie, dojenie, oraz odnoszenie czy odwożenie mleka do mleczarni — wszystkie te czynności w gospodarstwie winnyby wejść w zakres codziennych obowiązków każdego z członków zespołu, jako przyszłych członków spółdzielni.

2) Drugim terenem zainteresowania będzie miejscowa lub najbliższa spółdzielnia mleczarska; bliższe poznanie jej codziennego działania, warunków pracy, odczuwanych niedomagań i możliwości rozwojowych winno ułatwić zespołowi mocniejsze związanie się z tą placówką i coraz żywszą współpracę w kierunku jej podniesienia i rozbudowy.

3) Trzeci rodzaj zajęć zespołu będzie polegał na wspólnym przerobieniu wskazanych w programie tematów; będą nam w tym pomocne głównie dwie książki: jedna napisana przez *inż. A. Bala* p. t. „*Gospodarka mleczna*" cz. I i druga — przez *Zygmunta Chmielewskiego* p. t. „*Padręcznik spółdzielczości*"; do każdego ze wskazanych w programie tematów trzeba dobrać odpowiedni rozdział z danej książki i wspólnie go przerobić. Nadto do tematu o żywieniu krów mlecznych będzie nam potrzebna broszura *inż. M. Kwasieborskiego* p. t. „*Jak żywić krowy*". Zdobyte tą drogą wiadomości każdy z uczestników zastosuje odrazu w praktyce przez wprowadzenie możliwych ulepszeń w gospodarstwie i w dostarczaniu mleka do spółdzielni. Układ programu jest taki, że najpierw mamy się zapoznać z najbliższą spółdzielnią, jej wymaganiami przy odbiorze mleka oraz ze sposobem przerabiania tego surowca; zrobimy to przez wspólne dokładne zwiedzenie spółdzielni; następnie przejdziemy do tematów o samym mleku i jego otrzymywaniu w gospodarstwie oraz do zagadnienia zbytu i użytkowania tego produktu; potem przerobimy tematy o spółdzielni mleczarskiej i w końcu o spółdzielczości wogóle.

4) Czwarty wreszcie dział zajęć zespołu będzie polegał na uczestniczeniu członków: a) w walnym zebraniu spółdzielni i b) w obchodach spółdzielczych (Dzień spółdzielczości, Dzień oszczędności); nadto będą tu wchodzić wycieczki do innych spółdzielni mleczarskich i do związków spółdzielczych.

Dodatkową pomocą w pracy samokształceniowej będą czasopisma: „Przysposobienie Rolnicze", jako obowiązkowe w każdym zespole p. r., „Zjednoczenie" i „Czasopismo Spółdzielni Rolniczych".

Przed przystąpieniem zespołu do pracy należy podany niżej program dokładnie przeczytać i przemyśleć oraz ustalić ostatecznie jego wykonanie, opierając się na niniejszych wskazówkach. A gdy już raz przyjmiemy poszczególne punkty — czy to w tym brzmieniu, jak tu zostały podane, czy z odpowiednimi zmianami, dostosowanymi do miejscowych warunków, należy już potem trzymać się ściśle wytkniętej drogi.

B. Program pracy zespołu P. R. w zakresie mleczarstwa spółdzielczego *).

I.

1. Zapoznanie się zespołu z niniejszym programem oraz ze wskazówkami co do jego wykonania.
2. Dyskusja.
3. Ostateczne ustalenie: a) programu, b) regulaminu i c) stałych dni zebrań oraz d) kwestii objęcia w domu gospodarki mlecznej.
4. Porządek dzienny następnego zebrania.

II.

1. Odczytanie protokółu z poprzedniego zebrania.
2. Zwiedzenie miejscowej lub najbliższej spółdzielni dla bliższego zaznajomienia się uczestników z jej urządzeniem i codziennym działaniem (po uprzednim obmyśleniu wraz z kierownikiem planu zwiedzania i potrzebnych wyjaśnień oraz pokazu czynności).
3. Porządek następnego zebrania.

III.

1. Protokół z poprzedniego zebrania i omówienie ciekawszych szczegółów ze zwiedzenia spółdzielni.
2. Ogólne zapoznanie się z broszurą A. Bala p. t. „Gospodarka mleczna" przez: a) odczytanie ze „Spisu rzeczy" tytułów rozdziałów i podtytułów, żeby się zorientować, jakie zagadnienia i w jakim porządku autor będzie omawiał; i b) przez głośne odczytanie i omówienie „Przedmowy" i „Wstępu". Nadto wszyscy uczestnicy powinni kolejno przejrzeć broszurę, żeby zobaczyć obrazki, układ treści i t. p.
3. Postanowienie, że wszyscy uczestnicy zotroszczą się odtąd każdy u siebie o czystość w oborze i zaczną sami (w porozumieniu z rodzicami) dostawiać mleko do mleczarni.

---

*) Program ten, jak i wszystkie następne, należy uważać jako ramowy. Cyfra rzymska oznacza kolejne zebranie zespołu, cyfry arabskie — zadania do wykonania na każdym z posiedzeń.

4. Porządek następnego zebrania. Przy temacie samokształceniowym przodownik ustala, kto się ma przygotować do odczytania i wyjaśnienia odpowiednich rozdziałów z książki, i tej osobie wręcza podręcznik A. Bala.

IV.

1. Protokół i omówienie sprawy wykonania przez członków powziętych postanowień.
2. Przerobienie tematów: a) „Skład i ogólne własności mleka" i b) „Czynniki wpływające na ilość mleka oraz na zawartość tłuszczu w mleku".

Uwaga: Przerobienie to, jak i następnych tematów, winno polegać na: dobrym odczytaniu na głos odpowiednich rozdziałów z książki, wyjaśnieniu sobie nawzajem zdań mniej zrozumiałych i wątpliwości, przedyskutowaniu poruszonych przez autora zagadnień i ustaleniu w krótkich zdaniach zdobytych wiadomości.

3. Postanowienie, że wszyscy zatroszczą się, żeby okna w oborach były przejrzyste, żeby wnętrza były wybielone i żeby obory na zimę były zabezpieczone przed zimnem.
4. Porządek następnego zebrania.

V.

1. Protokół i sprawa wykonania postanowień.
2. Przerobienie tematów: a) „Drobnoustroje" i b) „Wady mleka".
3. Postanowienie, co do dbałości o porządek przed oborą i na całym podwórzu.
4. Porządek następnego zebrania.

VI.

1. Protokół — jak zwykle.
2. Przerobienie tematów: a) „Higiena mleka" i b) „Dojenie".
3. Postanowienie o zastosowaniu w praktyce wiadomości z zakresu higieny mleka, a więc: a) czyszczenie codzień krów, b) mycię rąk i wymion przed dojeniem, c) mycie naczyń.

Uwaga: Jest rzeczą bardzo wskazaną urządzić w gospodarstwie jednego z członków pokaz wzorowego dojenia krów. Należy w tym celu zaprosić instruktora - hodowcę, by to zorganizował i przeprowadził.

4. Porządek następnego zebrania.

VII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Obchodzenie się z mlekiem".
3. Ustalenie najbardziej odpowiedniego w danej wsi sposobu przechowywania mleka po udoju i stosowanie go odtąd w praktyce.
4. Porządek następnego zebrania.

VIII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Sprzedaż mleka".
3. Bliższe zapoznanie się z regulaminem dostawy mleka, jaki obowiązuje w miejscowej mleczarni, oraz z wykazem dostawy mleka. Postanowienia.
4. Porządek następnego zebrania.

IX.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Badanie mleka".
3. Zapoznanie się na miejscu w mleczarni ze sposobami badania mleka.
4. Porządek następnego zebrania.

X.

1. Protokół.
2. Referat jednego z uczestników na temat: „Stan dotychczasowy obór w naszej wsi i najkonieczniejsze ulepszenia, jakie należałoby co rychlej wprowadzić".
3. Dyskusja i ustalenie sposobów propagandy ulepszeń.
4. Porządek następnego zebrania.

XI.

1. Protokół.
2. Referat: „Jak żywić krowy" — na podstawie broszury Kwasieborskiego pod tym samym tytułem.
3. Dyskusja i postanowienia co do wprowadzenia możliwych ulepszeń w żywieniu krów.
4. Porządek następnego zebrania.

XII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Użytkowanie mleka".
3. Lustracja gospodarstw mlecznych członków zespołu.
4. Porządek następnego zebrania.

XIII.

1. Protokół.
2. Omówienie przeprowadzonej poprzednim razem lustracji i ustalenie sposobów poprawy niedociągnięć u poszczególnych członków.
3. Referat: „Czego się dowiedziałem z książki Bala o gospodarce mlecznej i Kwasieborskiego — o żywieniu krów oraz jak te wiadomości wykorzystałem u siebie w gospodarstwie".
4. Porządek następnego zebrania.

XIV.

1. Protokół.
2. Ogólne zapoznanie się z książką Zygmunta Chmielewskiego p. t.: „Podręcznik spółdzielczości". Referuje jeden z człon-

ków zespołu, omawiając kolejno: a) ile i jakich części zawiera ta książka, b) jakie są tytuły rozdziałów każdej z części i c) o czym autor mówi w „Przedmowie". „Przedmowę" należy potem odczytać na głos.

3. Następnie przodownik wyjaśni, że na zebraniach nie będzie się przerabiać całej książki, lecz tylko pewne rozdziały, dotyczące spółdzielni mleczarskiej i spółdzielczości wogóle. A więc jakie? (Podać na podstawie przewidzianych poniżej zagadnień).

4. Porządek następnego zebrania.

XV.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Ustrój spółdzielni".
3. Zapoznanie się zespołu z rachunkowością w swojej organizacji. Zaproszony na zebranie skarbnik przedstawi książkę kasową oraz kwity i dowody i objaśni szczegółowo, jak cała rachunkowość jest prowadzona.
4. Porządek następnego zebrania.

XVI.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Spółdzielnia mleczarska".
3. Zebranie to dobrze by było urządzić w miejscowej spółdzielni mleczarskiej z udziałem przedstawicieli Zarządu spółdzielni i Rady Nadzorczej. Po przerobieniu punktu 2-go na podstawie książki Z. Chmielewskiego ktoś z Zarządu lub Rady Nadzorczej zapozna zespół: a) ze statutem miejscowej spółdzielni, b) z jej dotychczasową historią, c) ze składem dzisiejszych władz, ich obowiązkami i pracą, d) ze stanem gospodarczym spółdzielni, e) z jej działalnością kulturalną i t. p.
4. Porządek następnego zebrania.

XVII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematów: „Walka o byt i spółdziałanie" i „Zwiastunowie spółdzielczości".
3. Zaznajomienie się w spółdzielni ze sposobem obliczania należności za mleko.
4. Porządek następnego zebrania.

XVIII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematów: „Pionierzy roczdelscy", „Ojciec Raiffeisen" i „Schulze z Delitzsch".
3. Zaznajomienie się z rachunkowością spółdzielni. W tym celu należy zaprosić na zebranie rachmistrza spółdzielni, który przedstawi ogólnie główne zasady rachunkowości, jaką prowadzi, i zaznajomi obecnych z odpowiednimi materiałami.
4. Porządek następnego zebrania.

XIX.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Istota spółdzielczości" ze szczególnym rozważeniem podanych przez Chmielewskiego „Przykazań spółdzielcy".
3. Referat: „Przerób mleka w domu a w spółdzielni".
4. Porządek następnego zebrania.

XX.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematów: „Związki rewizyjne w Rzeczypospolitej Polskiej" i „Rada Spółdzielcza".
3. Referat: „Znaczenie kontroli gospodarki zarządu w każdej spółdzielni oraz kto i jak tę kontrolę winien przeprowadzać".
4. Porządek następnego zebrania.

XXI.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Centrale gospodarcze w Rzeczypospolitej Polskiej".
3. Udział zespołu w walnym zebraniu spółdzielni. (Zadanie to należy dostosować do terminu zebrania. Jeśliby się to okazało zupełnie niemożliwe ze względu na odbywanie walnych zebrań w innej porze roku, dobrze by było opracować w formie referatu taki np. temat: „Ilu członków liczy nasza spółdzielnia mleczarska i jakimi drogami należałoby oddziaływać na pozostałych gospodarzy, aby zapisali się na członków". Albo: „Rola spółdzielni mleczarskiej w podniesieniu gospodarczym i kulturalnym wsi".
4. Porządek następnego zebrania.

XXII.

1. Protokół.
2. Przerobić temat: „Stan spółdzielczości w Polsce".
3. Wycieczka do mleczarni okręgowej.
4. Porządek następnego zebrania.

XXIII.

Zebranie to poświęcić na zakończenie pracy zespołu. Możnaby je urządzić w szerszym gronie, a więc z udziałem wszystkich członków organizacji, do której zespół należy, władz miejscowych spółdzielni oraz osób ze wsi, interesujących się bliżej pracą zorganizowanej młodzieży i spółdzielczością.

Porządek tego zebrania, które należy na pewien czas przedtem zacząć przygotowywać, mógłby być następujący:
1. Zagajenie — prezes miejscowej organizacji młodzieży.
2. Sprawozdanie przodownika z przebiegu prac zespołu.
3. Referat jednego z uczestników zespołu na temat: „Spółdzielczość mleczarska w naszej wsi, jej dotychczasowy dorobek oraz braki i sposoby ich naprawienia".

4. Dyskusja.
5. Odśpiewanie „Hymnu spółdzielczego".
6. Zamknięcie zebrania.

Uwaga: Byłoby rzeczą pożądaną, aby na zakończenie pracy urządzić w porozumieniu z innymi zespołami dalszą wycieczkę dla poznania np. central spółdzielczych w Warszawie lub okręgowych związków.

Kto by zaś dalej chciał pogłębiać swoją wiedzę spółdzielczą, znajdzie dodatkową literaturę w „Podręczniku spółdzielczości" Z. Chmielewskiego, gdzie po każdym rozdziale omawia autor czytanie uzupełniające, podając ważniejsze książki do danego tematu.

II. JAJCZARSTWO SPÓŁDZIELCZE.

A. Wskazówki robocze.

Celem tego działu pracy zespołu jest zaprawienie się do lepszej produkcji jaj w gospodarstwach i do umiejętnego ich zbywania. Cchodzić tu zatem będzie:

a) o bliższe poznanie jaja, jako towaru na zbyt,

b) o zaznajomienie się z ulepszoną hodowlą kur, żeby móc otrzymać więcej i lepszych jaj,

i c) o zapoznanie się ze spółdzielczym zbytem tego towaru oraz ze spółdzielczością wogóle.

Niżej podany przykładowy program zajęć zespołu ma za zadanie pomóc w tym i ułatwić możliwie dokładne przygotowanie się uczestników do roli prawdziwych spółdzielców.

Jeśli chodzi o sposób przerabiania podanego w programie materiału, to byłoby najbardziej pożądane zastosować się do następujących wskazówek:

1) Przede wszystkim każdy z uczestników zespołu winien u siebie w domu wziąć w swoje ręce za zgodą rodziców sprawę dostawy jaj do spółdzielni; a więc od dnia rozpoczęcia pracy w zespole, opieka nad kurami w gospodarstwie i dostarczanie jaj do spółdzielni winnyby wejść w zakres codziennych obowiązków poszczególnych członków zespołu, jako przyszłych członków spółdzielni.

2) Drugim terenem zainteresowania będzie miejscowa lub najbliższa spółdzielnia, przy której istnieje zbiornica jaj; dokładniejsze poznanie jej codziennego działania, warunków pracy, odczuwanych niedomagań i możliwości rozwojowych winno ułatwić zespołowi mocniejsze związanie się z tą placówką i coraz żywszą współpracę w kierunku jej podniesienia i rozbudowy.

3) Trzeci rodzaj zajęć zespołu będzie polegał na wspólnym przerobieniu wskazanych w programie tematów. Będą nam w tym pomocne głównie dwie książki: jedna napisana przez *Albina Zacharskiego* p. t. „Jajczarstwo spółdzielcze"

i druga — przez *Zygmunta Chmielewskiego* p. t. „Podręcznik spółdzielczości“. Do każdego ze wskazanych w programie tematów trzeba dobrać odpowiedni rozdział z danej książki i wspólnie go przerobić. Nadto do tematów o rasach i hodowli kur tudzież o budowie kurnika będzie nam potrzebna trzecia broszura—*Maurycego Trybulskiego* p. t. „Dochodowy chów kur“. Zdobyte tą drogą wiadomości każdy z uczestników zastosuje odrazu w praktyce przez wprowadzenie możliwych ulepszeń w gospodarstwie i w dostarczaniu jaj do spółdzielni. Układ programu jest taki, że najpierw mamy się zapoznać z najbliższą spółdzielnią, z jej wymaganiami przy odbiorze jaj oraz z pakowaniem i wysyłaniem dalej omawianego towaru; zrobimy to przez wspólne dokładne zwiedzenie spółdzielczej zbiornicy jaj. Następnie przejdziemy do tematów o samych jajach i o hodowli kur. Potem przerobimy zagadnienie spółdzielczego zbytu jaj i w końcu — tematy: o spółdzielni mleczarskiej (przy której organizuje się zwykle zbiornicę jaj) i o spółdzielczości wogóle.

4) Czwarty wreszcie dział zajęć zespołu będzie polegał na uczestniczeniu członków: a) w walnym zebraniu spółdzielni i b) w obchodach spółdzielczych (Dzień spółdzielczości, Dzień oszczędności). Nadto będą tu wchodzić wycieczki do innych spółdzielni i do związków spółdzielczych.

Dodatkową pomocą w pracy samokształceniowej będą czasopisma: obowiązujące w każdym zespole p. r. „Przysposobienie Rolnicze“, „Zjednoczenie“ i „Czasopismo Spółdzielni Rolniczych“.

Przed przystąpieniem zespołu do pracy należy podany niżej program dokładnie przeczytać i przemyśleć oraz ustalić ostatecznie jego wykonanie, opierając się na niniejszych wskazówkach. A gdy już raz przyjmiemy poszczególne punkty — czy to w tym brzmieniu, jak tu zostały podane, czy z odpowiednimi zmianami, dostosowanymi do miejscowych warunków, należy już potem trzymać się ściśle wytkniętej drogi.

B. Program pracy zespołu p. r. w zakresie jajczarstwa spółdzielczego.

I.

1. Zapoznanie się zespołu z niniejszym programem oraz ze wskazówkami co do jego wykonania.
2. Dyskusja.
3. Ostateczne ustalenie: a) programu, b) regulaminu, c) stałych dni zebrań zespołu oraz d) kwestii objęcia w domu przez każdego z uczestników — gospodarki jajczarskiej.
4. Porządek dzienny następnego zebrania.

II.

1. Odczytanie protokółu z poprzedniego zebrania.
2. Zwiedzenie najbliższej spółdzielni, przy której istnieje

zbiornica jaj, dla bliższego zapoznania się uczestników z organizacją i prowadzeniem działu jajczarskiego spółdzielni.

3. Porządek następnego zebrania.

III.

1. Protokół z poprzedniego zebrania i omówienie ciekawszych szczegółów ze zwiedzenia spółdzielni.

2. Ogólne zapoznanie się z broszurą *Albina Zacharskiego* p. t. „Jajczarstwo spółdzielcze" przez: a) odczytanie wstępu p. t. „Od wydawcy" oraz tytułów rozdziałów i podtytułów, żeby się zorientować, jakie zagadnienia i w jakiej kolejności autor będzie omawiał, i b) przez przejrzenie książeczki przez poszczególnych uczestników zespołu.

3. Postanowienie, że wszyscy członkowie wezmą odtąd na siebie (w porozumieniu z rodzicami) troskę o kury w gospodarstwie i o dostawę jaj do zbiornicy.

4. Porządek następnego zebrania. Przy temacie samokształceniowym przodownik ustala, kto się ma przygotować do odczytania i wyjaśnienia odpowiednich rozdziałów z książki, i tej osobie wręcza broszurę A. Zacharskiego.

IV.

1. Protokół z poprzedniego zebrania i omówienie sprawy wykonania przez członków powziętych zeszłym razem postanowień.

2. Przerobienie tematu: „Najważniejsze wiadomości o jajach".

Uwaga. Przerobienie to, jak i następnych tematów, winno polegać na: a) dobrym odczytaniu na głos odpowiedniego rozdziału z książki, b) wyjaśnieniu sobie nawzajem zdań mniej zrozumiałych i wątpliwości, c) przedyskutowaniu poruszonych przez autora zagadnień i d) ustaleniu na piśmie w krótkich zdaniach zdobytych w ten sposób wiadomości. Obrazki w książce, odnoszące się do danego tematu, winni wszyscy za każdym razem uważnie obejrzeć, gdyż to przyczynia się do lepszego zrozumienia i zapamiętania treści.

3. Postanowienie, że wszyscy się zatroszczą, by gniazda kur i kurnik były zawsze czyste.

4. Porządek następnego zebrania.

V.

1. Protokół i sprawa wykonania postanowień.

2. Przerobienie tematu: „Jakość jaj".

3. Postanowienie, by jaja dostarczane do zbiornicy spółdzielczej odpowiadały najważniejszym wymaganiom, t. j. żeby były świeże, czyste i wyborowe pod względem wielkości. Ustalenie, jak do tego dojść.

4. Porządek następnego zebrania.

VI.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematów z broszury *Maurycego Trybulskiego* o dochodowym chowie kur: „Jakie kury należy chować, żeby mieć dużo jaj“ i „Jak chować dobre nioski“.
3. Dyskusja i ustalenie wytycznych co do poprawy hodowli kur.
4. Porządek następnego zebrania.

VII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematów z broszury *M. Trybulskiego:* „Jak żywić kury, aby niosły dużo jaj“ i „Pomieszczenia dla kur i kurcząt“.
3. Postanowienie co do wprowadzenia możliwych ulepczeń w kurnikach i ulepszonego sposobu żywienia kur.
4. Porządek następnego zebrania.

VIII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu z broszury *A. Zacharskiego:* „Spółdzielcze zbiornice jaj“.
3. Lustracja zespołowa hodowli kur u poszczególnych członków.
4. Porządek następnego zebrania.

IX.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu z broszury *A. Zacharskiego:* „Technika pakowania jaj“.
3. Zapoznanie się z pakowaniem jaj w miejscowej spółdzielni.
4. Porządek następnego zebrania.

X.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Przewóz jaj“.
3. Zapoznanie się w miejscowej spółdzielni ze sposobem wypłacania należności za dostarczone jaja.
4. Porządek następnego zebrania.

XI.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Przechowywanie jaj w zbiornicach“.
3. Referat jednego z uczestników: „Gospodarka w dziedzinie hodowli kur i produkcji jaj w naszej wsi oraz możliwe sposoby jej poprawienia“.
4. Porządek następnego zebrania.

XII.

1. Protokół.

2. Ogólne zapoznanie się z książką *Zygmunta Chmielewskiego* p. t. „Podręcznik spółdzielczości". Referuje jeden z członków zespołu, omawiając kolejno: a) ile i jakich części zawiera ta książka, b) jakie są tytuły rozdziałów każdej części i c) o czem autor mówi w „Przedmowie". „Przedmowę" należy potem odczytać na głos.

3. Następnie przodownik wyjaśni, że na zebraniach nie będzie się przerabiać całej książki tylko rozdziały, dotyczące spółdzielni jajczarskich oraz spółdzielczości w ogóle. A więc jakie? (Podać na podstawie przewidzianych poniżej tematów).

4. Porządek następnego zebrania.

XIII.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Ustrój spółdzielni" (na podstawie wyżej podanej książki Z. Chmielewskiego).

3. Bliższe zapoznanie się zespołu z rachunkowością swojej organizacji (koła młodzieży, oddziału K. S. M. lub t. p.). Zaproszony na zebranie skarbnik przedstawi książkę kasową, kwity i dowody oraz objaśni szczegółowo, jak cała rachunkowość jest prowadzona.

4. Porządek następnego zebrania.

XIV.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Spółdzielnia mleczarska".

3. Zebranie to dobrze by było urządzić w miejscowej spółdzielni z udziałem przedstawicieli jej Zarządu i Rady Nadzorczej. Po przerobieniu punktu 2-go na podstawie książki Z. Chmielewskiego, ktoś z Zarządu lub Rady Nadzorczej zapozna zespół: a) ze statutem miejscowej spółdzielni, b) z jej dotychczasowym rozwojem, c) ze składem dzisiejszych władz, d) z ich obowiązkami i pracą i e) z działalnością kulturalną spółdzielni.

4. Porządek następnego zebrania.

XV.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematów: „Walka o byt i spółdziałanie" i „Zwiastunowie spółdzielczości"

3. Ogólne zaznajomienie się z zasadami rachunkowości w miejscowej spółdzielni. Należy w tym celu zaprosić na zebranie rachmistrza spółdzielni, który w przystępnej pogadance przedstawi: a) organizację zapisów i gromadzenie dowodów kasowych i b) prowadzenie ksiąg.

4. Porządek następnego zebrania.

XVI.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematów: „Pionierzy roczdelscy“. „Ojciec Raiffeisen“ i „Schulze z Delitzsch“.
3. Lustracja zespołowa hodowli kur i urządzenia kurników, wybiegów i t. p. u poszczególnych członków zespołu.
4. Porządek następnego zebrania.

XVII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Istota spółdzielczości“ ze szczególnym rozważeniem i zapamiętaniem podanych przez Z. Chmielewskiego „Przykazań spółdzielcy“.
3. Zwiedzenie najlepiej prowadzonej we wsi lub w okolicy hadowli kur.
4. Porządek następnego zebrania.

XVIII.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematów: „Związki rewizyjne w Rzeczypospolitej Polskiej“ i „Rada Spółdzielcza“.
3. Referat: „Znaczenie kontroli gospodarki zarządu w każdej spółdzielni oraz kto i jak tę kontrolę winien przeprowadzać“.
4. Porządek następnego zebrania.

XIX.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Centrale gospodarcze w Rzeczypospolitej Polskiej“.
3. Udział zespołu w walnym zebraniu spółdzielni.

Uwaga. Zadanie niniejsze trzeba dostosować do terminu zebrania. Jeśliby się to okazało niewykonalne ze względu na odbywanie walnych zebrań w innej porze roku, dobrze by było opracować w formie referatu taki np. temat: „Ilu członków liczy nasza spółdzielnia mleczarska i jakimi drogami należałoby oddziaływać na pozostałych gospodarzy, aby zapisali się na członków“. Albo: „Znaczenie spółdzielczej zbiornicy jaj dla podniesienia dochodowości gospodarstw chłopskich“.

4. Porządek następnego zebrania.

XX.

1. Protokół.
2. Przerobienie tematu: „Stan spółdzielczości w Polsce“.
3. Wycieczka do miasta powiatowego dla bliższego zapoznania się z istniejącymi tam spółdzielniami.
4. Porządek następnego zebrania.

XXI.

Zebranie to poświęcić na zakończenie pracy zespołu. Można by je urządzić w szerszym gronie, a więc z udziałem wszystkich członków organizacji, do której zespół należy, władz miejscowych spółdzielni oraz osób ze wsi, interesujących się pracą zorganizowanej młodzieży i spółdzielczością.

Porządek tego zebrania (które należy na pewien czas naprzód zacząć przygotowywać) mógłby być następujący:

1. Zagajenie — prezes miejscowej organizacji młodzieży.
2. Sprawozdanie przodownika z przebiegu prac zespołu ze szczegółowym omówieniem wyników.
3. Referat jednego z uczestników zespołu na taki np. temat: „Spółdzielczość mleczarska i jajczarska w naszej wsi, jej dotychczasowy dorobek oraz możliwość dalszego rozwoju".
4. Dyskusja z udziałem wszystkich członków zespołu.
5. Odśpiewanie „Hymnu spółdzielczego".
6. Zamknięcie zebrania.

Uwaga. Byłoby rzeczą wskazaną, aby w porozumieniu z innymi zespołami urządzić na zakończenie dalszą wycieczkę np. do miasta wojewódzkiego lub do Warszawy — dla poznania central spółdzielczych.

Kto by zaś dalej chciał pogłębiać swoją wiedzę spółdzielczą, znajdzie dodatkową literaturę w „Podręczniku" Z Chmielewskiego, gdzie po każdym rozdziale omawia autor czytanie uzupełniające, podając ważniejsze książki do danego tematu.

III. SPÓŁDZIELCZOŚĆ SPOŻYWCÓW.

A. Wskazówki robocze.

Celem tego działu pracy zespołu jest:

a) zaprawienie się do robienia zakupów przedmiotów codziennego użytku tylko w miejscowej spółdzielni spożywców (lub rolniczo-spożywczej),

b) bliższe poznanie zadań, organizacji i działalności tej spółdzielni oraz

c) przygotowanie się do czynnego współdziałania nad rozbudową spółdzielczości wiejskiej.

Niżej podany przykładowy program zajęć zespołu ma pomóc w tym i ułatwić uczestnikom przysposobienie się do roli prawdziwych spółdzielców.

Jeśli chodzi o sposób przerabiania podanego w programie materiału, to byłoby najbardziej pożądane zastosować się do następujących wskazówek:

1) Przede wszystkim każdy z uczestników zespołu winien u siebie w domu wziąć na siebie troskę, by zakupy przedmiotów

codziennego użytku były dokonywane tylko w spółdzielni. Uświadomienie zatem wszystkich domowników o konieczności popierania własnej placówki i dopilnowanie, by to było stale urzeczywistniane, będzie pierwszym obowiązkiem wszystkich członków.

2) Drugim zadaniem będzie bezpośrednie, możliwie dokłane poznanie miejscowej spółdzielni spożywców: jej urządzenia, organizacji sprzedaży i zakupna towarów; sposobów rozróżniania tych towarów co do ich jakości gatunkowej; działalności zarządu i rady nadzorczej; przyczyn wpływających hamująco na rozwój placówki i t. d. Wszystko to winno wpłynąć na żywe związanie się zespołu ze spółdzielnią i zachęcić do współpracy dla jej podniesienia i rozbudowy.

3) Trzeci rodzaj zajęć zespołu będzie polegał na wspólnym przerobieniu wskazanych w programie tematów. Będą nam w tym pomocne następujące wydawnictwa: a) mała broszurka *M. R.* p. t. „Położenie spożywcy", b) jeszcze mniejsza — *Stanisława Thugutta* p. t. „Co to jest spółdzielnia spożywców" i c) również i nieduża i łatwa — *Józefa Reizera* p. t. „Handzlówka, wzorowa wieś spółdzielcza". Nadto — *Zygmunta Chmielewskiego* „Podręcznik spółdzielczości".

Układ programu jest taki, że najpierw mamy się zapoznać z miejscową lub najbliższą spółdzielnią spożywców, potem omówimy szerzej położenie spożywcy, następnie przerobimy tematy o spółdzielni i spółdzielczości spożywców, a w końcu — o idei spółdzielczej i o organizacji spółdzielni w Polsce.

4) Czwarty wreszcie dział zajęć zespołu będzie polegał na uczestniczeniu członków: a) w walnym zebraniu spółdzielni i b) w obchodach spółdzielczych. Będą tu również wchodzić wycieczki do innych spółdzielni i do związków spółdzielczych.

Dodatkową pomocą w pracy samokształceniowej będą czasopisma: obowiązujące w każdym zespole p. r. „Przysposobienie Rolnicze", „Młody Spółdzielca", „Spólnota" i „Czasopismo Spółdzielni Rolniczych".

Przed przystąpieniem zespołu do pracy należy podany niżej program dokładnie przeczytać i przemyśleć oraz ustalić ostatecznie jego wykonanie, opierając się na niniejszych wskazówkach. A gdy już przyjmiemy poszczególne punkty — czy to w tym brzmieniu, jak tu zostały podane, czy z odpowiednimi zmianami, dostosowanymi do miejscowych warunków, należy już potem trzymać się ściśle wytkniętej drogi.

B. Program pracy zespołu P. R. w zakresie spółdzielczości spożywców.

I.

1. Zapoznanie się zespołu z niniejszym programem oraz ze wskazówkami co do jego wykonania.

2. Dyskusja.

3. Ostateczne ustalenie: a) programu, b) regulaminu, c) stałych dni zebrań oraz d) kwestii zakupów w spółdzielni artykułów codziennej potrzeby.

4) Porządek dzienny następnego zebrania.

II.

1. Protokół z poprzedniego zebrania.

2. Zwiedzenie miejscowej lub najbliższej spółdzielni spożywców (albo rolniczo-spożywczej) dla bliższego zapoznania się z jej urządzeniem i codziennym działaniem. (Zrobić to należy po uprzednim obmyśleniu i uplanowaniu zwiedzenia, ułożonego wraz z kierownikiem spółdzielni i w porozumieniu z zarządem).

3. Porządek następnego zebrania.

III.

1. Protokół z poprzedniego zebrania i omówienie ciekawszych szczegółów ze zwiedzenia spółdzielni.

2. Ogólne zapoznanie się z broszurą *M. R.* p. t. „Położenie spożywcy" przez odczytanie tytułów rozdziałów, żeby się zorientować, jakie zagadnienia i w jakim porządku autor będzie omawiał. Następnie wszyscy uczestnicy winni kolejno przejrzeć broszurę, żeby się zapoznać z jej wyglądem, drukiem, układem treści i t. p.

3. Postanowienie, że każdy z uczestników będzie się starał tak odtąd oddziaływać na swoich domowników, aby w imię własnego dobra i dobra ogólnego kupowali wszystko w spółdzielni. Byłoby nadto bardzo pożądane, aby członkowie zespołu zapisywali — każdy u siebie w domu — zakupy czynione w spółdzielni i w innych sklepach, by zdobyć tą drogą materiał dla zorientowania siebie i kolegów, jak postępuje propaganda spółdzielczości.

4. Porządek następnego zebrania. Przy temacie samokształceniowym przodownik ustala, kto się ma przygotować do odczytania i wyjaśnienia odpowiedniego rozdziału z książki, i tej osobie wręcza broszurę *M. R.* p. t. „Położenie spożywcy".

IV.

1. Protokół i omówienie sprawy wykonania przez członków powziętych zeszłym razem postanowień.

2. Przerobienie tematów: „Kto jest spożywcą" i „W jaki sposób odbywa się obecnie zaopatrzenie spożywcy w przedmioty pierwszej potrzeby".

U w a g a. Przerobienie to, jak i następnych tematów winno polegać na: dobrym odczytaniu na głos odpowiednich rozdziałów z książki, wyjaśnieniu sobie nawzajem zdań mniej zrozumiałych i wątpliwości, przedyskutowaniu poruszonych przez

autora zagadnień i ustaleniu w krótkich zdaniach zdobytych wiadomości.

3. Pierwsze praktyczne zaznajomienie się ze sposobami rozpoznawania jakości i gatunku niektórych towarów. Pokaz przeprowadza w sklepie kierownik miejscowej spółdzielni.

4. Porządek następnego zebrania.

V.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Jakie skutki pociąga dla spożywcy obecny sposób zaopatrywania w przedmioty pierwszej potrzeby".

3. Referat jednego z członków zespołu: „Gdzie i w jaki sposób miejscowa ludność zaopatruje się w przedmioty pierwszej potrzeby oraz co by w tej kwestii można i należało poprawić".

4. Dalsze praktyczne zaznajomienie się ze sposobami rozpoznawania towarów fałszowanych i niefałszowanych.

5. Porządek następnego zebrania.

VI.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Jaki wynaleziono środek poprawy i zmiany obecnego położenia spożywców".

3. Referat: „Co to jest spółdzielnia spożywców" na podstawie broszurki Stanisława Thugutta pod tym samym tytułem.

4. Trzecie odwiedzenie sklepu spółdzielni dla zaznajomienia się ze sposobami rozpoznawania towarów.

5. Porządek następnego zebrania.

VII.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Co osiągnięto już dotąd na drodze wzajemnej pomocy w kooperatywach czyli stowarzyszeniach spożywców".

3. Referat: „Jak wieś Handzlówka doszła przez spółdzielczość do dobrobytu i kultury" (na podstawie broszurki Józefa Reizera p. t. „Handzlówka, wzorowa wieś spółdzielcza").

4. Porządek następnego zebrania.

VIII.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Co może osiągnąć kooperacja spożywców".

3. Referat: „Co wieś nasza osiągnęła dotąd przez spółdzielnię spożywców, a co by jeszcze można osiągnąć stopniowo i jakimi do tego zmierzać drogami".

4. Porządek następnego zebrania.

IX.

1. Protokół.

2. Ogólne zapoznanie się z książką *Zygmunta Chmielewskiego* p. t. „Podręcznik spółdzielczości“. Referuje jeden z członków zespołu, omawiając kolejno: a) ile i jakich części zawiera ta książka, b) jakie są tytuły rozdziałów każdej części i c) o czym autor mówi w „Przedmowie“. „Przedmowę“ należy potem odczytać na głos. Następnie przodownik wyjaśni, że na zebraniach nie będzie się przerabiać całej książki, lecz tylko pewne rozdziały, dotyczące spółdzielni spożywców i spółdzielczości w ogóle. A więc jakie? (Podać na podstawie przewidzianych poniżej zagadnień).

3. Referat: „Czego się dowiedziałem z broszurki M. R. p. t. „Położenie spożywcy“ i jak trzeba rozumieć uwagi autora w odniesieniu do naszej wsi“.

4. Porządek następnego zebrania.

X.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Ustrój spółdzielni“. (Na podstawie odpowiedniego rozdziału z książki Z. Chmielewskiego).

3. Referat: „Podobieństwa i różnice w ustroju spółdzielni i koła młodzieży wiejskiej“.

4. Porządek następnego zebrania.

XI.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematów: „Spółdzielczość spożywców“, „Pionierzy naszego ruchu spożywców“, „Zadania i korzyści spółdzielczości spożywców“.

3. Sprawozdania uczestników zespołu z prowadzonej przez nich propagandy co do czynienia zakupów w spółdzielni spożywców.

4. Porządek następnego zebrania.

XII.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematów: „Zadania i korzyści spółdzielczości spożywców“ i „Odrębności statutowe spółdzielni spożywców“.

3. Na zebranie to dobrze by było zaprosić kogoś z zarządu lub rady nadzorczej miejscowej spółdzielni spożywców, kto by po przerobieniu powyższych tematów zapoznał zespół: a) ze statutem miejscowej spółdzielni, b) z jej dotychczasową historią, c) ze składem dzisiejszych władz, ich obowiązkami i pracą, d) ze stanem gospodarczym spółdzielni, e) z jej działalnością kulturalną i t. p.

4. Porządek następnego zebrania.

XIII.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematów: „Walka o byt i spółdziałanie" i „Zwiastunowie spółdzielczości".

3. Zaznajomienie się zespołu z rachunkowością w swojej organizacji. Zaproszony na zebranie skarbnik przedstawi książkę kasową oraz kwity i dowody i objaśni szczegółowo, jak cała rachunkowość jest prowadzona.

4. Porządek następnego zebrania.

XIV.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematów: „Pionierzy roczdelscy", „Ojciec Raiffeiren" i „Schulze z Delitzsch".

3. Zaznajomienie się z rachunkowością spółdzielni. W tym celu należy zaprosić na zebranie rachmistrza spółdzielni, który przedstawi ogólnie główne zasady rachunkowości, jaką prowadzi, i zaznajomi obecnych z odpowiednimi materiałami.

4. Porządek następnego zebrania.

XV.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Istota spółdzielczości" ze szczególnym rozważeniem i zapamiętaniem podanych przez Chmielewskiego „Przykazań spółdzielcy".

3. Dalszy ciąg zaznajamiania się zespołu z rachunkowością spółdzielni.

4. Porządek następnego zebrania.

XVI.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematów: „Związki rewizyjne w Rzeczypospolitej Polskiej" i „Rada Spółdzielcza".

3. Referat: „Znaczenie kontroli gospodarki zarządu w każdej spółdzielni oraz kto i jak tę kontrolę winien przeprowadzać".

4. Sprawozdania członków zespołu z ich współpracy ze spółdzielnią na polu zjednywania członków i czynienia przez nich zakupów w sklepie spółdzielni.

5. Porządek następnego zebrania.

XVII.

1. Protokół.

2. Przerobienie tematu: „Centrale gospodarcze w Rzeczypospolitej Polskiej".

3. Udział zespołu w walnym zebraniu spółdzielni. (Zadanie to należy dostosować do terminu zebrania. Jeśliby się to okazało niemożliwe ze względu na odbywanie walnych zebrań w innej porze roku, dobrze by było opracować w formie referatu taki np. temat: „Ilu członków liczy nasza spółdzielnia spożywców

i jakimi drogami należałoby oddziaływać na pozostałych gospodarzy, aby się zapisali na członków". Albo: „Rola kobiety w spółdzielczości wiejskiej, a zwłaszcza w odniesieniu do spółdzielni spożywców").

4. Porządek następnego zebrania.

XVIII.

1. Protokuł.
2. Przerobienie tematu:: „Stan spółdzielczości w Polsce".
3. Wycieczka do okręgowej spółdzielni spożywców.
4. Porządek następnego zebrania.

XIX.

Zebranie to poświęcić na zakończenie pracy zespołu. Można by je urządzić w szerszym gronie, a więc z udziałem wszystkich członków organizacji, do której zespół należy, władz miejscowych spółdzielni oraz osób ze wsi, interesujących się bliżej pracą zorganizowanej młodzieży i spółdzielczością.

Porządek tego zebrania, które należy na pewien czas przedtem zacząć przygotowywać, mógłby być następujący:

1. Zagajenie — prezes miejscowej organizacji młodzieży.
2. Sprawozdanie przodownika z przebiegu prac zespołu.
3. Referat jednego z uczestników zespołu na temat: „Na czym polega znaczenie gospodarcze i kulturalne dobrej spółdzielni spożywców we wsi". Albo: „Od czego zależy na wsi trwały byt i rozwój spółdzielni spożywców".
4. Dyskusja.
5. Odśpiewanie „Hymnu spółdzielczego".
6. Zamknięcie zebrania.

U w a g a. Byłoby rzeczą pożądaną, aby na zakończenie pracy urządzić w porozumieniu z innymi zespołami dalszą wycieczkę dla poznania np. central spółdzielczych w Warszawie lub okręgowych związków.

Kto by zaś dalej chciał pogłębiać wiedzę spółdzielczą, znajdzie dodatkową literaturę w „Podręczniku spółdzielczości" Z. Chmielewskiego, gdzie po każdym rozdziale omawia autor czytanie uzupełniające, podając ważniejsze książki do danego tematu.

IV. SPÓŁDZIELCZOŚĆ OSZCZĘDNOŚCIOWO—POŻYCZKOWA.

A. Wskazówki robocze.

Celem tego działu pracy zespołu jest zaprawienie się uczestników do oszczędności, jako podstawy w budowaniu lepszego życia własnego i zbiorowego życia wsi, oraz z drugiej

strony — zapoznanie się ze spódzielczością oszczędnościowo-pożyczkową. Chodzić tu zatem będzie:

a) o rozpoczęcie i stałe odtąd gromadzenie choćby bardzo drobnych, groszowych oszczędności przez wszystkich uczestników zespołu w sposób planowy, żeby nabrać przyzwyczajeń w tym kierunku;

b) o zaznajomienie się z prowadzeniem zapisów przy tego rodzaju wspólnej akcji oszczędnościowej (rachunkowość);

c) o nawiązanie ścisłej łączności z miejscową kasą Stefczyka (lub z bankiem ludowym), jako spółdzielnią, w której będą umieszczane oszczędności zespołu, i o bliższe przez to poznanie jej działalności i kierowania nią;

oraz d) o bliższe zapoznanie się z wiejską spółdzielczością oszczędnościowo-pożyczkową i spółdzielczością rolniczą w ogóle.

Niżej podany przykładowy program zajęć zespołu ma pomóc w tym i ułatwić uczestnikom przygotowanie się do roli czynnych spółdzielców.

Jeśli chodzi o sposób przerabiania podanego w programie materiału, to byłoby najbardziej pożądane zastosować się do następujących wskazówek:

1) Przede wszystkim każdy z uczestników zespołu winien swoje drobne oszczędności składać do utworzonej przez zespół kasy, które następnie będą umieszczone w kasie Stefczyka. Mogą to być np. kwoty pieniężne na zakup materiałów, potrzebnych do udziału w przysposobieniu rolniczym, lub t. p.

2) Oprócz składania oszczędności każdy winien się zapoznać ze sposobem zapisywania gromadzonych w zespole kwot, żeby w ten sposób zaznajomić się z najprostszą rachunkowością kasy oszczędności.

3) Trzecim terenem zainteresowania będzie miejscowa lub najbliższa kasa Stefczyka, w której będą lokowane oszczędności zespołu.

4) Czwarty rodzaj zajęć będzie polegał na wspólnym przerobieniu wskazanych w programie tematów; będą nam w tym pomocne głównie dwie książki: *Piotra Załuskiego* p. t. „Krzewienie oszczędności w organizacjach młodzieży wiejskiej" i *Zygmunta Chmielewskiego* p. t. „Podręcznik spółdzielczości". Nadto do tematu o Handzlówce będzie potrzebna mała broszurka *Józefa Reizera* p. t. „Handzlówka, wzorowa wieś spółdzielcza". Do każdego z podanych w programie tematów trzeba dobrać odpowiedni rozdział z danej książki i wspólnie go przerobić. Układ programu jest taki, że najpierw mamy się zapoznać z najbliższą kasą Stefczyka, następnie z organizacją i prowadzeniem pracy w Sekcji Krzewienia Oszczędności, potem przejdziemy do spółdzielczości oszędnościowo - pożyczkowej i kasy Stefczyka, a w końcu — do spółdzielczości wogóle.

5) Piąty wreszcie dział zajęć zespołu będzie polegał na uczestniczeniu członków: a) w walnym zebraniu kasy Stefczyka i b) w obchodach spółdzielczych. Nadto będą tu wchodzić wycieczki do innych kas Stefczyka lub instytucyj oszczędnościowo - pożyczkowych oraz do innych spółdzielni.

Dodatkową pomocą w pracy samokształceniowej będą czasopisma: „Przysposobienie Rolnicze", jako obowiązujące w każdym zespole p. r., „Czasopismo Spółdzielni Rolniczych" i „Zjednoczenie" .

Przed przystąpieniem zespołu do pracy należy podany niżej program dokładnie przeczytać i przemyśleć oraz ustalić ostatecznie jego wykonanie, opierając się na niniejszych wskazówkach. A gdy już raz przyjmiemy poszczególne punkty — czy to w tym brzmieniu, jak tu zostały podane, czy z odpowiednimi zmianami, dostosowanymi do miejscowych warunków, należy się potem trzymać ściśle wytkniętej drogi.

Program pracy zespołu P. R. w zakresie spółdzielczości oszczędnościowo-pożyczkowej.

I.

1) Zapoznanie się zespołu z niniejszym programem oraz ze wskazówkami co do jego wykonania.

2) Dyskusja.

3) Ostateczne ustalenie: a) programu, b) regulaminu, c) stałych dni zebrań i d) akcji oszczędnościowej w zespole.

4) Porządek dzienny następnego zebrania.

II.

1) Odczytanie protokółu z poprzedniego zebrania.

2) Zwiedzenie miejscowej lub najbliższej kasy Stefczyka (albo banku ludowego) dla bliższego zaznajomienia się uczestników z jej urządzeniem i działalnością.

3) Porządek następnego zebrania.

III.

1) Protokół z poprzedniego zebrania i omówienie ciekawszych szczegółów ze zwiedzenia spółdzielni.

2) Ogólne zapoznanie się z broszurą Piotra Załuskiego p. t. „Krzewienie oszczędności w organizacjach młodzieży wiejskiej" przez: a) odczytanie z wykazu treści tytułów rozdziałów, żeby się zorientować, jakie zagadnienia i w jakim porządku autor będzie omawiał i b) przez głośne odczytanie „Przedmowy". Nadto wszyscy uczestnicy powinni kolejno przejrzeć broszurę, żeby się bezpośrednio przekonać, co zawiera i w jakim układzie.

3) Przerobienie tematów: „Co to jest oszczędność i dla-

czego należy ją krzewić?" i „Co w dziedzinie krzewienia oszczędności może czynić młodzież wiejska?".

U w a g a: Przerobienie tego, jak i następnych tematów, winno polegać na: dobrym odczytaniu na głos odpowiednich rozdziałów z książki, wyjaśnieniu sobie nawzajem zdań mniej zrozumiałych i wątpliwości, przedyskutowaniu poruszonych przez autora zagadnień i ustaleniu w krótkich zdaniach zdobytych wiadomości.

4) Porządek następnego zebrania.

IV.

1) Protokół z poprzedniego zebrania.

2) Przerobienie tematów: „Sekcja krzewienia oszczędności", „Wzór regulaminu sekcji krzewienia oszczędności".

3) Postanowienie, iż zespół zorganizuje swoją pracę na wzór „Sekcji krzewienia oszczędności". Podział ról dla przygotowania tej akcji.

4) Porządek następnego zebrania.

V.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematu: „Prowadzenie rachunkowości S. K. O.: a) rachunkowość przy gromadzeniu oszczędności osobistych i b) rachunkowość przy gromadzeniu oszczędności na cele wspólne".

U w a g a: Temat ten powinien ktoś z członków przygotować w formie referatu, gdyż odczytywanie odpowiednich rozdziałów z broszury Załuskiego zbyt długo by trwało i znużyłoby słuchających. Dobrze by było również zaprosić na to posiedzenie rachmistrza kasy Stefczyka (względnie banku ludowego), żeby ze swej strony pomógł w dokładniejszym przerobieniu zadania.

3) Omówienie kwestii składania przez członków oszczędności, ich zapisywania według podanych przez P. Załuskiego wzorów i umieszczania w kasie Stefczyka.

4) Porządek następnego zebrania.

VI.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematu: „Zamknięcie okresu półrocznego lub rocznego i sporządzenie sprawozdania".

3) Sprawozdanie skarbnika z dotychczasowej akcji oszczędnościowej w zespole.

4) Porządek następnego zebrania.

VII.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematów: „Czynności komisji rewizyjnej" i „Walne zgromadzenie członków Sekcji K. O.".

3) Bliższe zapoznanie się zespołu z rachunkowością w swo-

jej organizacji. Zaproszony na zebranie skarbnik przedstawi książkę kasową oraz kwity i dowody i objaśni szczegółowo, jak cała rachunkowość jest prowadzona.

4) Porządek następnego zebrania.

VIII.

1) Protokół.

2) Ogólne zapoznanie się z książką Zygmunta Chmielewckiego p. t. „Podręcznik spółdzielczości". Referuje jeden z członków zespołu, omawiając kolejno: a) ile i jakich części zawiera ta książka, b) jakie są tytuły rozdziałów każdej z części i c) o czym autor mówi w „Przedmowie". „Przedmowę" należy potem odczytać na głos. Następnie przodownik wyjaśni, że na zebraniach nie będzie się przerabiać całej książki, lecz tylko pewne rozdziały, dotyczące spółdzielni oszczędnościowo - pożyczkowych i spółdzielczości w ogóle. A więc jakie? (Podać na podstawie przewidzianych poniżej zagadnień).

3) Referat jednego z członków zespołu na temat: „Jak wieś Handzlówka doszła przez spółdzielczość do dobrobytu i kultury". (Na podstawie broszurki Józefa Reizera p. t. „Handzlówka, wzorowa wieś spółdzielcza").

4) Porządek następnego zebrania.

IX.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematu: „Ustrój spółdzielni".

3) Ogólne zapoznanie się z zasadami rachunkowości w miejscowej kasie Stefczyka.

4) Porządek następnego zebrania.

X.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematów: „Spółdzielczość oszczędnościowo - pożyczkowa rolnicza (kasy Stefczyka)" i „Dr. Franicszek Stefczyk".

U w a g a: Dla lepszego zrozumienia idei kas Stefczyka jest rzeczą bardzo wskazaną przeczytać z książki Z. Chmielewskiego rozdział XI-ty od początku, a więc: a) o spółdzielczości oszczędnościowo - pożyczkowej powszechnej, b) o pionierach naszej spółdzielczości oszczędnościowo - pożyczkowej powszechnej, c) o zadaniach i korzyściach banku ludowego, d) o odrębnościach statutu banku ludowego i e) o zasadach gospodarki banku ludowego.

3) Sprawozdanie skarbnika o postępie akcji oszczędnościowej wśród członków zespołu, jako Sekcji K. O.

4) Porządek następnego zebrania.

XI.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematu: „Zadania kasy Stefczyka".

3) Praktyczne zapoznanie się całego zespołu ze sposobem prowadzenia przez skarbnika zapisów oszczędnościowych.
4) Porządek następnego zebrania.

XII.

1) Protokół.
2) Przerobienie tematów: „Odrębności statutowe kasy Stefczyka“ i „Zasady gospodarki w kasie Stefczyka“.
3) Zapoznanie się ze statutem miejscowej kasy Stefczyka i z jej zasadami gospodarki.
U w a g a: Na zebranie to należałoby koniecznie zaprosić kogoś z zarządu lub rady nadzorczej miejscowej kasy Stefczyka, (wzgl. banku ludowego), kto by krótko a dokładnie omówił: a) statut kasy Stefczyka, b) jej dotychczasowe dzieje, c) dzisiejszy skład władz i ich obowiązki, d) stan gospodarczy kasy oraz e) jej działalność kulturalną i t. p.
4) Porządek następnego zebrania.

XIII.

1) Protokół.
2) Referat: „Możliwości i sposoby współdziałania zorganizowanej młodzieży wiejskiej w naszej wsi z kasą Stefczyka (wzgl. bankiem lud.) nad podniesieniem dobrobytu“.
3) Dyskusja i ustalenie wytycznych co do oddziaływania zespołu na pozostałą część młodzieży, by wzięła udział w akcji oszczędnościowej.
4) Porządek następnego zebrania.

XIV.

1) Protokół.
2) Przerobienie tematów: „Walka o byt i współdziałanie“ i „Zwiastunowie spółdzielczości“.
3) Dalsze sprawozdanie skarbnika o postępie akcji oszczędnościowej wśród członków.
4) Porządek następnego zebrania.

XV.

1) Protokół.
2) Przerobienie tematów: „Pionierzy roczdelscy“, „Ojciec Raiffeisen“ i „Schulze z Delitzsch“.
3)Zwiedzenie i bliższe poznanie innych spółdzielni we wsi.
4) Porządek następnego zebrania.

XVI.

1) Protokół.
2) Przerobienie tematu: „Istota spółdzielczości“ ze szczególnym rozważeniem i zapamiętaniem podanych przez Z. Chmielewskiego „Przykazań spółdzielcy“.
3) Referat: „Jakie widzę dobre strony i jakie niedomaga-

nia spółdzielczości w naszej wsi oraz jak tym niedomaganiom należy zaradzić".

4) Porządek następnego zebrania.

XVII.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematów: „Związki rewizyjne w Rzeczypospolitej Polskiej" i „Rada Spółdzielcza".

3) Referat: „Znaczenie kontroli gospodarki zarządu w każdej spółdzielni oraz kto i jak tę kontrolę powinien przeprowadzać". Przeprowadzenie wraz z komisją rewizyjną kontroli rachunkowości w zespole, jako Sekcji K. O.

4) Porządek następnego zebrania.

XVIII.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematu: „Centrale gospodarcze w Rzeczypospolitej Polskiej".

3) Udział zespołu w walnym zebraniu członków kasy Stefczyka. (Zadanie to należy dostosować do terminu zebrania. Jeśliby się to okazało niemożliwe ze względu na odbywanie walnych zebrań w innej porze roku, dobrze by było opracować w formie referatu taki np. temat: „Ilu członków liczy nasza Kasa Stefczyka i jakimi drogami należałoby oddziaływać, żeby spowodować dalszy rozwój tej spółdzielni". Albo: „Rola oszczędności w odrodzeniu wsi").

4) Porządek następnego zebrania.

XIX.

1) Protokół.

2) Przerobienie tematu: „Stan spółdzielczości w Polsce".

3) Wycieczka do jednej z pobliskich wsi, gdzie istnieje kasa Stefczyka (wzgl. bank ludowy) i organizacja młodzieży, dla poznania tamtejszego życia społecznego i spółdzielczości oszczędnościowo - pożyczkowej.

4) Porządek następnego zebrania.

XX.

Zebranie to poświęcić na zakończenie pracy samokształceniowej zespołu. (Rozpoczęta akcja oszczędnościowa w zespole winna trwać dalej pod nazwą „Sekcja Krzewienia Oszczędności").

Porządek tego zebrania, które by należało przygotować zawczasu i urządzić w szerszym gronie, mógłby być następujący:

1) Zagajenie — prezes miejscowej organizacji młodzieży.

2) Sprawozdanie przodownika z przebiegu prac zespołu.

3) Referat jednego z uczestników zespołu na temat: „Spół-

dzielczość oszczędnościowo - pożyczkowa jako podstawa do odbudowy dobrobytu na wsi".

4) Dyskusja z udziałem wszystkich członków zespołu.
5) Odśpiewanie „Hymnu spółdzielczego".
6) Zamknięcie zebrania.

U w a g a: Byłoby rzeczą pożądaną, aby na zakończenie pracy urządzić w porozumieniu z innymi zespołami dalszą wycieczkę dla poznania n. p. central spółdzielczych w Warszawie lub okręgowych związków w jednym z bliższych miast wojewódzkich.

Kto by zaś dalej chciał pogłębiać swoją wiedzę spółdzielczą, znajdzie dodatkową literaturę w „Podręczniku spółdzielczości" Z. Chmielewskiego, gdzie po każdym rozdziale omawia autor czytanie uzupełniające, podając ważniejsze książki do danego tematu.

Kontrola obecności na zebraniach, wycieczkach, lustracjach i t. p. zespołu spółdzielczego młodzieży

Miesiąc i rok ....

Data zebrania lub wycieczki													
L. p.	Nazwiska i imiona członków zespołu	Ob.	Nieob	Ob.	Nieob.	Ob.	Nieob.	Ob.	Nieob.	Ob.	Nieob.	Ob.	Nieob.
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
6.													

W rubryce „Obecny" stawiać znak I,

„ „ „Nieobecny" „ „ Ø, jeśli się usprawiedliwił

„ „ „ „ O, „ „ nieusprawiedliwił

Wybrane książki z literatury spółdzielczej.

A b r a m o w s k i E. *Kooperatywa jako sprawa wyzwolenia ludu pracującego.* Wyd. V. Związku Spółdzielni Spożywców Rz. P. Warszawa, 1928, str. 176, zł. 2.50.

Treść: Zasada ekonomiczna kooperatywy spożywców. Korzyści, jakie daje kooperatywa spożywców. Związki i instytucje kooperatyw spożywczych. Wytwórczość kooperatyw spożywczych. Stowarzyszenia ludowe współdziałające z kooperatywą spożywczą. Idee kooperatyzmu. (III)*).

B i e l e c k i J. *Dr. Franciszek Stefczyk, pionier spółdzielczości rolniczej w Polsce.* Wyd. Związku Polskich Spółdzielni Rolniczych. Warszawa, 1927, str. 24 zł. 0.50.

Broszurka zawiera życiorys Fr. Stefczyka i omówienie jego działalności w zakresie spółdzielniczości rolniczej. (I).

B i e l e c k i J. *Co rolnik osiąga przez spółdzielczość.* Wyd. Związku Spółdzielni Rolniczych i Z.-G. Warszawa, 1936, str. 16, zł. 0.10.

Treść: O zawodzie rolnika. Jak chronić przed zniszczeniem kapitały rolnicze i jak je pomnażać. Jak walczyć o słuszne ceny. (I).

C h m i e l e w s k i Z. *Czynniki psychiczne spółdzielczości.* Wyd. Spółdz. Instytutu Naukowego. Warszawa, 1935, str. 180, zł. 5.50.

Treść: Podmiot i przedmiot spółdzielni. Spółzawodnictwo i spółdziałanie. Postacie spółdziałania. Mowa, myślenie, uczucia i usiłowania. Instynkty i świadomość. Narzędzia pracy i ludzie pracy. Energia społeczna. Twórczość społeczna. Godność społeczna. Klasowość ruchu spółdzielczego. Cechy narodowościowe. Znaczenie i istota spółdzielczości. Wychowanie spółdzielcze. Wpływ ideologii spółdzielczej na kształtowanie idei państwa. Horyzonty spółdzielczości. (III).

C h m i e l s w s k i Z. *Podręcznik spółdzielczości.* Wyd. Spółdz. Instytutu Naukowego, Warszawa, 1936, str. 173, zł. 2.50.

Treść: Idea spółdzielczości. Spółdzielnie lokalne. Instytucje spółdzielcze. Osiągnięcia ruchu. (II).

D o m i n k o J. *Jak założyć spółdzielnię spożywców.* Wyd. II. Związku Spółdzielni Spoż. Rz. P. Warszawa, 1935, str. 66, zł. 1.—.

Treść: Co to jest spółdzielnia spożywców. Gdzie i w jakich warunkach można założyć spółdzielnię. Prace przygotowawcze. Zgromadzenie organizacyjne. Prace pierwszej rady i zarządu. Kiedy można sklep otworzyć. Rachunkowość i kontrola majątku. Przystąpienie do Związku Spółdzielni Spożywców. (II).

———————

*) Cyfry rzymskie oznaczają stopień trudności książki: I — łatwa, II — na średnim poziomie, III — nieco trudniejsza.

D o s k o c z M. *Raiffeisen — Stefczyk — Kampelik.* Wyd. Związku Rew. Spółdzielni Rolniczych. Warszawa, 1929, str. 91, zł. 2.50.

Życiorysy, charakterystyka i działalność trzech twórców spółdzielni oszczędnościowo - pożyczkowych: w Niemczech, w Polsce i w Czechach oraz omówienie zasad organizacji poszczególnych typów kas. (II).

H a j k o w s k i F. *Jak założyć spółdzielnię zbytu mleka.* Wyd. Związku Rew. Spółdzielni Roln. Warszawa, 1934, str. 64, zł. 1.—.

Treść: Dlaczego należy zakładać spółdzielnie zbytu mleka. Przygotowanie do założenia spółdzielni. Urządzenie mleczarni. Zapewnienie miejsc zbytu. Uruchomienie mleczarni. Przebieg pracy w mleczarni (II).

H a u b o l d K. *Młodzież wiejska w ruchu spółdzielczym.* Instrukcja pracy spółdzielczej w kole młodzieży. Wyd. Towarzystwa Kooperatystów. Warszawa, 1937, str. 69 zł. 0.50.

Treść: Wprowadzenie. Rola spółdzielczości w życiu wsi. Praca spółdzielcza w kole młodzieży: a) kształcenie spółdzielcze, b) praktyka spółdzielcza, c) współpraca ze spółdzielniami. Zakończenie. (I).

M. R. *Co to jest spółdzielczość.* (Materiały do odczytów i referatów). Wyd. Związku Spółdzielni Spożywców Rz. P. Warszawa, 1936, str. 32, zł. 0.40.

Autor wyjaśnia na wstępie dwie zasadnicze sprężyny działania w przyrodzie i wśród ludzi — współzawodnictwo i współdziałanie, a dalej przechodzi do spółdzielczości i mówi o tym, co to jest spółdzielnia, jakie bywają spółdzielnie, jaką mamy spółdzielczość w Polsce i jak się przedstawia spółdzielczość w innych krajach. (I).

M. R. *Położenie spożywcy.* Wyd. III. Zw. Spółdz. Spoż. Rz. P. Warszawa, 1936, str. 54. zł. 0.50.

Treść: Kto jest spożywcą. W jaki sposób odbywa się obecnie zaopatrywanie spożywcy w przedmioty pierwszej potrzeby. Jakie skutki pociąga to dla spożywcy. Jaki wynaleziono środek poprawy i zmiany obecnego położenia spożywców. Co osiągnięto już dotąd na drodze wzajemnej pomocy w kooperatywach. Co może osiągnąć kooperacja spożywców. (I).

Polskie ustawodawstwo spółdzielcze. Przepisy ogólne. Red. K. Pomijalski. Oprac. dr. A. Mantel, W. Izdebski i Cz. Potemski. Wyd. „Spólnoty Pracy". Warszawa, 1934, str. VII+ + 346, zł. 4.50.

Treść: Ustawa o spółdzielniach. Ustawodawstwo ogólne. Przepisy podatkowe. Zalecenia praktyczne. — Książka zawiera zbiór ustaw zasadniczych, dotyczących spółdzielni, a opublikowanych w związku z nowelą do ustawy o spółdzielniach z dnia 13 marca 1934 r. Przepisy zaopatrzono w odpowiednie wyjaśnienia i wskazówki praktyczne. (III).

R a p a c k i M. *Program gospodarczy spółdzielczości spożywców.* Referat wygłoszony na Zjeździe delegatów „Społem" Związku Spółdz. Spoż. Rz. P. dnia 14. VI 1936 r. Wyd. Zw. Spółdz. Spoż. Rz. P. Warszawa, 1936, str. 16. (II). zł. 0,15.

R e i z e r J. *Handzlówka, wzorowa wieś spółdzielcza.* Wyd. Związku Spółdzielni Rolniczych i Z. G. Warszawa, 1936, str. 20, zł. 0,10.

Jest to krótki opis dorobku gospodarczego i kulturalnego Handzlówki, wsi w pow. łańcuckim, gdzie żył i działał jako przodownik gromady Franciszek Magryś. (I).

T h u g u t t St. *Spółdzielczość — zarys ideologii.* Wyd. Spółdz. Instytutu Naukowego. Warszawa, 1934, str. 191, zł. 5.50.

Książka składa się z dwu części. W pierwszej, zatytułowanej „Jak spółdzielczość powstała" mówi outor: o prastarych źródłach spółdzielczości, o tle gospodarczym, o początkach ideologii, o Rochale, o Raiffeisenie i Schultzem. W drugiej — p.t. „Główne zagadnienia ideologii spółdzielczej" są rozdziały: o istocie i określeniu spółdzielni, o celu i skutkach społecznych spółdzielczości, o wytwórcy i spożywcy, o stosunku spółdzielczości do państwa i o przyszłości ruchu spółdzielczego. (III).

T h u g u t t St. *Ku lepszemu życiu.* Rzecz o spółdzielczości. Wyd. Związku Spółdz. Spoż. Rz. P. Warszawa, 1935, str. 29, zł. 0.15.

Autor w sposób przystępny wyjaśnia, co to jest spółdzielczość i co to jest spółdzielnia, jakie są jej cele, czym się różni od przedsiębiorstw prywatnych i państwowych, gdzie i kiedy powstał ruch spółdzielczy, jakie są rodzaje spółdzielni i jaka jest ich przyszłość. (I).

T h u g u t t St. *XXV lat w pracy i walce.* Krótka historia Związku „Społem". Wyd. Związku Spółdzielni Spożywców Rz. P. Warszawa, 1936, str. 40, zł. 0,05.

Broszurka omawia dzieje i dzisiejszy dorobek gospodarczy i kulturalny naszej spółdzielczości spożywców, zjednoczonej w „Społem". (I).

W y s z o m i r s k i K. *Jakim celom służy spółdzielnia zdrowia.* Wyd. Związku Spółdzielni Rolniczych i Z.-G. Warszawa, 1937, str. 24, zł. 0.30.

Treść: Wstęp. Historia powstania spółdzielni zdrowia w Markowej. Cele spółdzielni zdrowia. Plan działania. Budowa organizacyjna spółdzielni zdrowia. Strona finansowa. Regulamin pracy lekarza. Ogólne wrażenia z prac spółdzielni zdrowia. (I).

Z a c h a r s k i A. *Jajczarstwo spółdzielcze.* Wyd. Zjednoczenia Związków Spółdzielni Roln. Warszawa, 1932, str. 124, zł. 3.—.

Treść: Najważniejsze wiadomości o jajach. Jakość jaj. Technika pakowania jaj. Przewóz jaj. Przechowywanie jaj w zbiornicach. Spółdzielcze zbiornice jaj. (II).

Załuski P. *Co to jest kasa Stefczyka i jak ją założyć.* Wyd. Związku Rew. Polskich Spółdzielni Roln. Warszawa, 1927, str. 64, zł. 1.—.

Autor omawia: Charakter i zadania spółdzielni oszczędnościowo - pożyczkowych, korzyści, jakie one dają ludności wiejskiej, zasady organizacji kasy Stefczyka, formalności związane z jej założeniem oraz inne sprawy. (II).

Załuski P. *Krzewienie oszczędności w organizacjach młodzieży wiejskiej.* Wyd. Związku Spółdzielni Rolniczych i Z.—G. Warszawa, 1936, str. 32, zł. 0.50.

Broszurka porusza zagadnienie oszczędności i jej krzewienia na wsi przez młodzież oraz daje wskazówki, jak zorganizować i poprowadzić sekcję krzewienia oszczędności w kole młodzieży lub w innej podobnej organizacji. (I).

DZIAŁ INFORMACYJNY

Konferencja w sprawie wiejskich uniwersytetów ludowych.

Staraniem T-wa Regionalnych Ośrodków Społeczno-Wychowawczych dla Młodzieży Wiejskiej odbyła się w dniach 7, 8 i 9 marca r. b. w lokalu Szkoły Rolniczej im. T. Kościuszki na Blichu kolo Łowicza, pierwsza ogólnopolska konferencja, poświęcona zagadnieniu wiejskich uniwersytetów ludowych. Uczestnikami narady byli pracownicy prawie wszystkich naszych uniwersytetów ludowych, a nadto duże grono oświatowców oraz przedstawiciele Ministerstwa W. R. i O. P. i Ministerstwa Rolnictwa. W drugim dniu obrad przybył również Minister Rolnictwa i R. R. p. Juliusz Poniatowski.

Przewodniczył prezes wymienionego Towarzystwa p. Władysław Radwan.

Program konferencji obejmował: 1) „Na czym polega ludowość wiejskiego uniwersytetu“ — ref. dyr. Ignacy Solarz; koreferat wygłosił Kazimierz Maj; 2) „Zasady budowy programu pracy umysłowej w wiejskim uniwersytecie ludowym“ — ref. Władysław Radwan; 3) „Informacje o współczesnych tendencjach programowych wiejskich uniwersytetów ludowych w krajach skandynawskich i w Czechosłowacji“ — ref. Zofia Mierzwińska; 4) „Biblioteka wiejskiego uniwersytetu ludowego“ — ref. W. Ogarkowa; 5) „Czytanie książek na terenie wiejskiego uniwersytetu ludowego“ — ref. Irena Nelkenowa; 6) „Czytanie czasopism“ — ref. Jędrzej Cierniak i 7) „Krótkie komunikaty uczestników z poszczególnych uniwersytetów o najważniejszych spostrzeżeniach i uwagach, jakie się nasunęły w toku ostatniego męskiego kursu“.

Ze względu na znaczną rozbudowę w ostatnich latach sieci uniwersytetów wiejskich u nas, wszystkie tematy poruszane na konferencji były przyjęte przez uczestników i dyskutowane bardzo żywo. Podstawowe jednak znaczenie miały referaty: I. Solarza, K. Maja i W. Radwana. Dorobek konferencji ma być wydany drukiem wraz z informacjami o wiejskich uniwersytetach ludowych w Polsce.

„Przysposobienie rolnicze" w szkołach rolniczych i powszechnych.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem z dnia 8 stycznia 1937 r. Nr. II-365/36 zawiadomiło Redakcję „Przysposobienia Rolniczego", iż uznało wymieniony dwutygodnik za czasopismo dozwolone dla uczniów i uczennic szkół rolniczych oraz dla starszych klas szkoły powszechnej wszelkich stopni organizacyjnych.

Z Komitetu do Spraw Kultury Wsi

Dnia 24-go maja b. r. odbyło się w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych pod przewodnictwem Pana Ministra Juliusza Poniatowskiego zebranie organizacyjne Komitetu do Spraw Kultury Wsi, powołanego do życia uchwałą Rady Ministrów z dnia 25-go września 1936 r.

Do Komitetu wchodzą przedstawiciele Ministrów:
1) Spraw Wewnętrznych,
2) Spraw Wojskowych,
3) Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego,
4) Opieki Społecznej,
5) Rolnictwa i Reform Rolnych,

oraz Dyrektor Instytutu Kultury Wsi.

Zadaniem Komitetu jest uzgadnianie działalności wymienionych Ministrów w sprawach kultury wsi, w szczególności zaś w sprawach kierunku i zakresu prac urzędów, samorządu terytorialnego i gospodarczego, organizacyj społecznych oraz sposobu i rozmiarów finansowania tych prac i wykonywania nad nimi nadzoru.

Punktem wyjściowym w organizacji pracy Komitetu jest powołanie do życia 3-ch komisyj: Komisji Spraw Młodzieży Wiejskiej, Spraw Gospodyń Wiejskich i Spraw Społecznych Wsi.

Komisje te mają na celu ustalić plan, metody i formy pomocy wszystkim grupom ludności wiejskiej.

W skład komisyj wchodzą przedstawiciele właściwych Ministerstw oraz przedstawiciele społeczeństwa wiejskiego.

W czerwcu r. b. komisje rozpoczęły swoje prace.

Komisja do Spraw Młodzieży Wiejskiej

W związku z uruchomieniem Komitetu do Spraw Kultury Wsi przy Ministerstwie Rilnictwa i Reform odbyło się 15 czerwca r.b. pierwsze plenarne zebranie nowo ukonstytuowanej Komisji Spraw Młodzieży Wiejskiej tegoż Komitetu. Komisja ta jest dalszym ciągiem działającego dotychczas przy Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. Centralnego Komitetu do Spraw Młodzieży Wiejskiej. Wprowadzenie na szerszą i bardziej autorytatywną podstawę działania w zakresie zagadnień młodziaży wiejskiej winno wpłynąć na rozwinięcie i szersze skoordynowanie akcji pomocy ze strony czynników rządowych, samorządowych i społecznych dla pracującej w różnych związkach i zrzeszeniach młodzieży wiejskiej w dziedzinie kulturalno - oświatowej i gospodarczej, oraz powiązanie z całokształtem poczynań w dziedzinie kultury wsi.

Przewodniczącym Komisji Spraw Młodzieży Wiejskiej jest p. Antoni Konewka, naczelnik Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Min. W. R. i O. P., zastępcą — p. Feliks Popławski, wizytator Min. W. R. i O. P. Nadto w skład Komisji wchodzą: 1) Kazimierz Banach, 2) Halina Brzóskówna, 3) Jan Chorąży, 4) Eugeniusz Chrapływyj, 5) Klemens Frelek, 6) Stanisław Gierat, 7) Józef Korpała, 8) Kazimierz Kozioł, 9) Kaziemierz Maj, 10) Władysław Oleksy. 11) Władysław Radwan, 12) Zofia Romanowiczowa, 13) Tadeusz Szetela i 14) Jan Szkop. Kierownikiem Centralnego Biura do Spraw Młodzieży Wiejskiej został p. Zygmunt Kobyliński, dotychczasowy kierownik Biura Centralnego Komitetu do Spraw Młodzieży Wiejskiej.

Dla przepracowywania specjalnych zagadnień zostały powołane do życia 4 podkomisje: a) Przysposobienia Rolniczego— pod przewodnictwem p. Jerzego Zalewskiego, b) kulturalno - oświatowa — pod przewodnictwem p. Władysława Radwana, c) spółdzielcza — pod przewodnictwem p. Kazimierza Kierzkowskiego i d) wychowania fizycznego — pod przewodnictwem p. Edwarda Nehringa.

Działalność w Centrali, jak również na terenach zostaje bez zmian. Według planu, przyjętego przez Komisję, ma się ona rozwijać dalej w następujących kierunkach:

a) *oświatowo - kulturalnym* — przez współdziałanie Biura w systematycznym dokształcaniu ogólnym młodzieży wiejskiej, przez krzewienie czytelnictwa i samokształcenia, przez pogadanki radiowe i akcję wycieczkową, przez teatr i inscenizacje oraz przez wydawnictwa literackie, obrazujące życie wsi i jej dążenia ku lepszemu;

b) *przysposobienia rolniczo - gospodarczego* — przez dalszą akcję w dziedzinie P.R. i przygotowania młodzieży do udziału w ruchu spółdzielczym i w samorządzie terytorialnym; z tym

wiąże się sprawa uzupełnienia sieci instruktorów i planowego dokształcania inspektorów, instruktorów i społecznych działaczy spośród młodzieży oraz sprawa zaopatrywania terenu w pomoce oświatowe, jak dwutygodnik „Przysposobienie Rolnicze“, broszury tematowe itp.;

c) *zdrowia i kultury fizycznej* — przez utworzenie podkomisji W.F. i wypracowanie wytycznych programowych oraz wskazań metodycznych w tej dziedzinie.

Regulamin Komitetu do Spraw Kultury Wsi

§ 1.

Do Komitetu do Spraw Kultury Wsi wchodzą przedstawiciele Ministrów: 1) Spraw Wewnętrznych, 2) Spraw Wojskowych, 3) Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, 4) Opieki Społecznej, 5) Rolnictwa i Reform Rolnych — po jednym od każdego Ministerstwa — oraz Dyrektor Instytutu Kultury Wsi. Przewodniczącym Komitetu jest Minister Rolnictwa i Reform Rolnych, który wyznacza swego zastępcę spośród przedstawicieli Ministrów.

Określeni w ustępie poprzedzającym członkowie Komitetu mają po jednym zastępcy, wyznaczonym przez właściwego Ministra; Dyrektora Instytutu Kultury Wsi zastępuje w Komitecie jego służbowy zastępca.

Zastępcy mogą brać udział w posiedzeniach Komitetu z głosem doradczym; z głosem decydującym bierze zastępca udział w posiedzeniu wówczas, gdy członek Komitetu jest nieobecny.

§ 2.

Zadaniem Komitetu jest uzgadnianie działalności wymienionych wyżej Ministrów w sprawach dotyczących kultury wsi, w szczególności zaś w sprawach kierunku i zakresu prac urzędów, samorządu terytorialnego i gospodarczego, organizacji społecznych oraz sposobu i rozmiarów finansowania tych pracy i wykonywania nad nimi nadzoru.

§ 3.

Zebrania Komitetu zwołuje Przewodniczący; na zebraniach Komitetu przewodniczy Przewodniczący lub jego zastępca.

Sprawy nie uzgodnione na zebraniach Komitetu kieruje się do bezpośredniego uzgodnienia między zainteresowanymi Ministrami.

§ 4.

W celu przepracowania zagadnień względnie przygotowania wniosków w sprawach objętych działalnością Komitetu powołuje się następujące komisje :

1) Komisję Spraw Młodzieży Wiejskiej, której zadaniem jest ustalenie planu, metod i form pomocy w pracach młodzieży wiejskiej w dziedzinie gospodarczej, społecznej, kulturalnej i oświatowej;

2) Komisję Spraw Gospodyń Wiejskich, której zadaniem jest ustalenie planu, metod i form pracy w pracach gospodyń wiejskich, a w szczególności w sprawach pomocy lekarskiej, opieki nad matką i dzieckiem, życia rodzinnego i społecznego itp.;

3) Komisję Spraw Społecznych Wsi, której zadaniem jest ustalenie

planu, metod i form pomocy w zespołowych pracach społeczno-kulturalnych gospodarzy wiejskich i metod udostępnienia wsi korzystania z urządzeń kulturalnych, samopomocowych itp.

Nadto może Komitet powoływać inne komisje dla spełnienia określonych zadań nieprzewidzianych w ustępie poprzedzającym.

W razie sporu co do kompetencji komisyj, rozstrzyga ostatecznie Komitet.

§ 5.

W skład komisji wchodzą przedstawiciele właściwych Ministerstw, Dyrektor Biura Komitetu oraz osoby zaproszone przez Komitet w charakterze członków na jeden rok w liczbie nieprzekraczającej 15 osób i do 5 osób zaproszonych jako zastępców. Zastępcy mogą brać udział w posiedzeniach komisji z głosem doradczym; z głosem decydującym bierze zastępca udział w posiedzeniu wówczas, gdy członek komisji jest nieobecny.

Przewodniczącym komisji jest z reguły jeden z członków Komitetu; jeżeli w skład komisji wchodzi więcej niż jeden członek Komitetu, wówczas przewodniczącego wyznacza spośród nich Komitet. Zastępcę przewodniczącego komisji wybierają spośród siebie członkowie komisji.

§ 6.

Komisje mogą za zgodą Przewodniczącego Komitetu wyłaniać podkomisje dla przepracowania paszczególnych zadań.

Przewodniczącego podkomisji wyznacza przewodniczący komisji.

Podkomisje nie mają zasadniczo charakteru organu stałego i po spełnieniu zadania, do którego zostały powołane, automatycznie rozwiązują się; podkomisje, których prace wymagają planowej ciągłości, mogą być organami stałymi.

§ 7.

W razie potrzeby mogą komisje i podkomisje za zgodą Przewodniczącego Komitetu powoływać rzeczoznawców.

§ 8.

Komisje opracowują na zlecenie Komitetu lub z własnej inicjatywy zagadnienia związane z kulturą wsi w zakresie ich działania, zainteresowań i kompetencyj.

Po uzgodnieniu poglądu komisji na metody i formę pomocy w pracy nad podniesieniem kultury na poszczelnych odcinkach życia wiejskiego uchwały komisyj są miarodajne i stanowią materiał realizacyjny dla Biura Komitetu.

Przy wyraźnym braku uzgodnienia poglądów w łonie komisji, względnie przy powzięciu decyzyj dużej wagi — sprawa przechodzi do ostatecznego załatwienia lub aprobaty na posiedzeniu Komitetu.

Podkomisje przepracowują zlecone zagadnienia dla użytku komisyj, które je wyłoniły.

Posiedzenia komisyj i podkomisyj zwołuje w miarę potrzeby przewodniczący.

§ 9.

Dla uzgodnienia spraw, dotyczących Ministrów, których przedstawiciele nie wchodzą w skład Komitetu, Ministrowie ci delegują dorywczo swych przedstawicieli do Komitetu, komisyj i podkomisyj.

§ 10.

Biuro Komitetu mieści się w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych i podlega bezpośrednio Przewodniczącemu Komitetu.

Na czele Biura Komitetu stoi Dyrektor Biura.

Dyrektor Biura opracowuje plan pracy i porządek obrad Komitetu i komisyj, ustala w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu i komisyj terminy zebrań, decyduje łącznie z przewodniczącym komisji o przekazaniu do Komitetu spraw, które na posiedzeniach komisji nie uzyskały wyraźnego uzgodnienia. Dyrektor Biura w oparciu o uchwały komisyj i Komitetu współdziała w realizacji tych uchwał z odnośnymi Ministerstwami, organizacjami i instytucjami społecznymi, względnie na zlecenie Komitetu realizuje te uchwały bezpośrednio.

§ 11.

Biuro Komitetu zbiera za pośrednictwem własnego aparatu i odpowiednich komórek organizacyjnych Ministerstw potrzebne Komitetowi dane i wiadomości, przygotowuje materiały na posiedzenia Komitetu, komisyj i podkomisyj, współdziała w realizacji uchwał Komitetu, prowadzi sekretariat Komitetu, Komisyj i podkomisyj, prowadzi korespondencję w sprawach Komitetu, załatwia sprawy administracyjne Komitetu.

Współdziałanie Biura w realizacji uchwał Komitetu w terenie może się odbywać tylko za pośrednictwem właściwych Ministerstw, o ile wyraźna decyzja Komitetu nie stanowi inaczej.

§ 12.

Członkowie Komitetu, komisyj i podkomisyj pełnią swe funkcje honorowo. Zamiejscowi członkowie tych organów Komitetu — o ile nie są urzędnikami państwowymi — otrzymują w związku z podróżami odbytymi w celu wzięcia udziału w posiedzeniach oraz z podróżami w sprawach zleconych im przez Komitet zwrot kosztów podróży i diety według norm przewidzianych w obowiązujących przepisach dla funkcjonariuszów państwowych, pobierających uposażenie według VI gr. up. (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 marca 1934 r. Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 320) w brzmieniu ustalonym rozporządzeniami Rady Ministrów z dnia 23 maja 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 272) oraz z dnia 2 lipca 1936 r. (Dz. U. R. P. Nr. 54, poz. 393).

Osoby określone w ustępie poprzedzającym tracą prawo do zwrotu kosztów podróży i diet w razie nieusprawiedliwionego spóźnienia się na posiedzenie oraz w razie opuszczenia posiedzenia przed jego zamknięciem bez zezwolenia przewodniczącego. O utracie tego prawa decyduje przewodniczący odpowiedniego organu Komitetu.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW

Pamiętniki chłopów. Seria druga. Wyd. Instytutu Gospodarstwa Społecznego. Warszawa, 1936, str. XVI + 895.

Instytut Gospodarstwa Społecznego dobrze się zasłużył kulturze polskiej. Ogłaszając bogaty plon swoich konkursów, unaocznił wyraziście zarówno tragizm dzisiejszej rzeczywistości, jako też wydobył na jaw cały zespół faktów, świadczących o niepożytych wartościach najszerszych mas lu-

dowych. W konkursach Instytutu przemówiły doły społeczne. Ich głos — prosty, szczery i bezpośredni — nie przeminął bez echa. Czynniki miarodajne i opinia społeczna otrzymały dokument, obok którego nie można przejść obojętnie i beztrosko. Pamiętniki bezrobotnych i chłopów odegrały mimowiednie rolę apelu, wołającego o reformę, targającego sumieniem, wzruszającego swoją wymową. Zamysł Instytutu celu wcale nie chybił. Z tego szczęśliwego zamysłu wyrosły wartości nie tylko społeczno - gospodarcze, ale i kulturalne. Chyba nie przypuszczali inicjatorzy konkursu, że pamiętnikarze - chłopi zostaną uwieńczeni nagrodą literacką za to, że ich życiorysy są „bezcennym dokumentem kultury i obyczajowości oraz poglądów na świat olbrzymiej większości narodu, która dotąd milczała...", że „stanowią też pierwszorzędne źródło wiedzy o wartościach i możliwościach cywilizacyjnych, wnoszonych w całość życia narodowego przez chłopa".

Seria druga „Pamiętników chłopów", wydana przed paru miesiącami w okazałym tomie i nagrodzona przez „Wiadomości Literackie", różni się swoim charakterem od serii pierwszej. Tam zabrali głos chłopi, najściślej z ziemią związani i na niej siedzący przez całe życie. Tutaj w zespole dziesięciu pamiętnikarzy znaleźli się ludzie, którym już nie przysługiwałaby może w pełni nazwa chłopa. Są to odszczepieńcy od gospodarek rolnych, imający się różnych zawodów, obieżysasy i wędrowcy po szerokich gościńcach świata. Wszyscy wyrośli ze wsi i na wsi pracują — na roli czy w rzemiośle — przecież każdy z nich, choć za chłopa się uważa, stoi jakby poza obrębem swej klasy społecznej. Wynikło to ze zmiennych kolei ich losu, z przerzucania się od zawodu do zawodu, ze zmiany miejsc pobytu, z charakteru, z temperamentu, z typu życia, z poziomu kulturalnego. W serii pierwszej wśród pół setki pamiętnikarzy górował jeden wspólny ton, zbliżający i upadabniający do siebie tych chłopów, skądkolwiek pochodzili. Tam byli chłopi — klasyczni. Tutaj rzecz nie wygląda prosto. Dziesięciu pamiętnikarzy — to dziesięć różnych grup społecznych i dziesięć zróżniczkowanych indywidualności. Różnią się i warsztatem pracy i osobowością. Jest bogacz-dorobkiewicz i bezrolny biedak; obieżysas - wychodźca i kowal wiejski; osadnik małorolny i gospodarz średniorolny; ogrodnik i stolarz; przedsiębiorca i działacz.

Pamiętniki pierwszej serii, mogłyby się słusznie nazywać pamiętnikami chłopów w dobie kryzysu. Pamiętniki serii drugiej zdecydowanie wymykają się takiej nomenklaturze. To są życiorysy - wspomnienia, obejmujące całe życie pamiętnikarzy; to są opowieści, obfitujące w bogatą treść i nierzadko wznoszące się na wyżyny artyzmu w swej epickości. Taki np. pamiętnik nr 3! Czyta się go jak epopeję, tyle jest w nim akcji, przygód, zdarzeń. Albo pamiętnik nr. 7. Pisał go człowiek o duszy poety - liryka...

Wielki niemowa-chłop przemówił w pamiętnikach w sposób, każący dobrze wróżyć o przyszłości Ojczyzny. Wyobrażano sobie dotąd chłopa jako ciemnego i naiwnego kmiotka, żyjącego na poziomie jakichś egzotycznych prymitywów, gdy tymczasem w pamiętnikach okazał się uposażonym w pełnię człowieczeństwa, pokazał swoje zdrowie fizyczne i moralne. Niezmożony kryzysem, światły, przedsiębiorczy, pełen rozległych możliwości — chłop polski zamanifestował swoją przyrodzoną tężyzną i walor pierwszorzędny.

(w. b.)

Jędrzej Cierniak. Wieś Zaborów i zaborowski Dom Ludowy. Wyd. Towarzystwa Domu Wioski Zaborowa. Zaborów, 1936, str. 184.

Do nielicznych u nas monografij wsi przybyła w r. ubiegłym książka Jędrzeja Cierniaka o Zaborowie, wsi rodzinnej autora, położonej w powiecie brzeskim, w woj. krakowskim. Książka to niezwykła, bo napisana przez człowieka zrośniętego mocnym uczuciem synowskim ze środowiskiem chłopskim w ogóle i ze wsią Zaborowem w szczególności. Nie tylko zresztą uczuciowe więzy łączą autora z jego miejscem urodzenia. Utrzymuje on stale łączność z Zaborowianami i Zaborowem i pomaga, w czym może, przy wspólnej pracy nad podniesieniem kulturalnym wsi. Włożył w to niemało osobistego wysiłku, co jeszcze mocniej zespala go z gromadą zaborowską i napawa żywą troską o jej teraźniejszość i przyszłość. Z tej troski między innymi zrodziła się i książka.

Sam autor powiada w „Zakończeniu", że „charakter publikacji jest wręcz osobliwy, bo pamiętnikowy, niemal rodzinny. Pisałem — mówi — nie dla szerokiego świata , ale dla Zaborowian, jacy są i będą; stąd w podaniu naogół źródłowych wiadomości musiałem wyjść poza suchą opisowość i zdobyć się na bezpośredni, ciepły i serdeczny ton, bo pisałem o rzeczach i sprawach bliskich i drogich do ludzi, dla których te rzeczy i sprawy są tak samo bliskie i drogie".

W rozdziale pierwszym p.t. „Z minionych wieków" znajdujemy omówienie dziejów Zaborowa: a) za Rzeczpospolitej szlacheckiej, b) w niewoli austriackiej i c) w odrodzonej Rzeczypospolitej. Następnie idą rodzdziały: o „Ziemi i chlebie", o „Osiedlu i ludziach", o „Kościele", o „Szkole", o „Gminie" i o „Życiu społecznym". Specjalny rozdział jest poświęcony dziejom budowy pięknego Domu Ludowego, wzniesionego staraniem Zaborowian, mieszkających w Ameryce, i samej wsi.

Ponieważ wszędzie dotąd była mowa o tym, jak było w Zaborowie dawniej i jak się w ciągu lat zmieniało życie — aż do ostatnich czasów, przeto w następny rozdziale p.t. „Chrzestnoojcowe wskazania", podał autor myśli i plany, dotyczące przyszłości: co by trzeba i jak zrobić, żeby dalej podnosić i rozwijać dorobek dotychczasowy.

Jędrzej Cierniak jest znanym w całej Polsce działaczem oświatowym i oddaje się specjalnie sprawie teatru i chóru ludowego. Stąd w książce jego czytelnik znajdzie wiele ciekawych szczegółów i z tej dziedziny oraz szereg informacyj o znaczeniu etnograficznym, co razem znakomicie urozmaica treść opisu.

Dla pracownika oświatowego, działającego w środowisku wiejskim, jak zresztą dla każdego, kto się bliżej interesuje dziejami i kulturą naszej wsi, książka Cierniakowa będzie miłą i wielce pożyteczną lekturą.

P. B.

BIBLIOTECZKA PR

Centralnego Komitetu do Spraw Młodzieży Wiejskiej

(Warszawa, ul. Kopernika 30)

J. M. Pomorski i Z. Kobyliński	„Czem jest PR?”	zł. 0.50
Inż. J. Ciemniewski	„Praca zespołu w PR”	„ 0.50
H. Orsza-Radlińska	„Tajemnica Danji”	„ 0.30
Prof. Z. Ludkiewicz	„Ustrój rolny Polski”	„ 0.50
Mamutowicz	„Z pradawnych czasów	„ 0.50
Inż. W. Chmielecki	„Poznaj swoje gospodarstwo”	„ 0.50
M. Czech	„Jak roślina gospodaruje w glebie?”	„ 0 50
Dr. K. Strawiński	„Walka z chorobami i szkodnikami roślin”	„ 0.50
S. Konarski	„Zakładanie małych sadów”	„ 0.30
S. Saryusz-Zaleski	„Co robić z kukurydzą?”	„ 0.30
Praca zbiorowa	„Kukurydza i jej użytkowanie”	„ 1.85
Prof. J. Mikułowski-Pomorski	„Uprawa ziemniaków”	„ 0.30
Inż. K. Turkowski	„Uprawa buraka pastewnego”	„ 0.30
S. Seryusz-Zaleski	„Uprawa kukurydzy”	„ 0.30
Inż. Cz. Wieszeniewski	„Ogródki warzywne”	„ 0.30
Inż. Z. Buczyński	„Uprawa marchwi pastewnej”	„ 0.30
Inż. Wł. Swieżyński	„Uprawa roślin pastewnych”	„ 0.30
S. Bezradecki	„Uprawa łąk”	„ 0.50
M. Karczewska	„Ogródki kwiatowe”	„ 0.30
C. Słuchocki	„Upr. i przeróbka lnu”	„ 0.30
Inż. W. Żebrowska-Kacprzakowa	„Wychów prosiąt”	„ 0.30
M. Trybulski	„Wychów kur”	„ 0.30
I. Zabłocka	„Wychów królików”	„ 0.30
Inż. S. Greulich	„Wychów owiec”	„ 0.30

Skład główny:

„KSIĄŻNICA DLA ROLNIKÓW” C.T.O. i K.R.

Warszawa, ul. Kopernika 30.